

**L'italiano è facile
e divertente**

Elżbieta Mucha
Barbara Klimek

Program nauczania języka włoskiego dla I etapu edukacyjnego (klasy I–III szkoły podstawowej)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

WSTĘP	4
1. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)	4
2. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową	8
2.1. Cele ogólne	8
2.2. Cele szczegółowe	9
3. Treści nauczania	10
4. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej	14
5. Procedury osiągnięcia celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)	16
5.1. Metody integracyjne	20
5.2. Metody tworzenia i definiowania pojęć	20
5.3. Techniki nauczania	24
6. Ocenianie osiągnięć uczniów	29
6.1. Sposoby i techniki oceniania	30
6.2. Samoocena.....	30
6.3. Kryteria ocen	31
7. Ewaluacja programu	32
BIBLIOGRAFIA	34

WSTĘP

Inny język to inna wizja życia.

Federico Fellini

Znajomość języków jest bramą do wiedzy.

Roger Bacon

Dziś bardziej niż kiedykolwiek dostrzegamy złożoność nauczania i potrzebę dostosowania szkoły do zmieniającego się świata. Szkoła jest mikrokosmosem, w którym spotykają się różne wymiary, to miejsce kultury, kształtowania relacji międzyludzkich, przekazywania i budowania wartości. Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej nie powinien koncentrować się jedynie na przekazywaniu treści, ale powinien wzbudzić w uczniu zainteresowanie, ciekawość poznawczą, pokazywać świat wraz z jego różnorodnością i uczyć akceptacji inności. W ten sposób przyczyni się do budowania zbiorowości opartej na szacunku do drugiej osoby oraz do środowiska i jego zasobów, jednocześnie wspierając rozwój indywidualnych tożsamości każdego z uczniów. Szkoła powinna być miejscem przyjaznym, wspomagającym rozwój i kształtowanie osobowości w relacji z innymi i ze światem.

Nauka języka ma jawić się uczniom jako niezwykle fascynująca przygoda, to zaproszenie do poznania nowych, ciekawych światów. Sposób, w jaki dokonamy tego w pierwszych latach edukacyjnych ucznia, wpłynie na jego postrzeganie i rozumienie świata. To odpowiedzialne, ale niezwykle piękne zadanie, które stoi przed nauczycielem języka obcego w edukacji wczesnoszkolnej. Dzieci w wieku 6–9 lat cechuje otwartość i entuzjazm, są ciekawe odmienności, nie wykształciły jeszcze sztywnych schematów, nie znają stereotypów i zwykle nie mają zahamowań, by mówić w obcym języku. Trzeba pamiętać, by w procesie dydaktycznym umiejętnie wykorzystywać te naturalne predyspozycje uczniów, pielęgnować i rozwijać ich ciekawość świata. Naukę języka należy poszerzyć o zapoznanie z kulturą danego kraju, jego tradycjami i zwyczajami. Będzie to służyć rozwijaniu kompetencji interkulturowych, niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym, zglobalizowanym świecie.

Program nauczania *L'italiano è facile e divertente* powstał w zgodzie z zapisami Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.) i ma nadzieję być dla Państwa inspiracją w nauczaniu języka włoskiego w klasach I–III.

1. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu, zindywidualizowane podejście do nauczania oraz zgodne z założeniami edukacji włączającej)

Program nauczania języka włoskiego *L'italiano è facile e divertente* opiera się na podejściu holistycznym, uczeń nie tylko zdobywa wiedzę, ale przede wszystkim musi zrozumieć siebie w otaczającym go świecie. Program stawia duży nacisk na uwzględnienie indywidualnych różnic między uczniami. Nauczyciel nie może być specjalistą

tylko w dziedzinie, której naucza. Aby wspierać uczniów w rozwoju, powinien posiadać wiedzę z pedagogiki, psychologii, metodyki i dydaktyki oraz być ekspertem w komunikacji i relacjach międzyludzkich. Właściwe wykorzystanie tych kompetencji jest prawdziwą sztuką – należy zawsze dostosowywać swoje działania do konkretnego kontekstu, a przede wszystkim uczniów, z którymi się pracuje. Nauczyciel pracuje ze zbiorowością uczniów, ale nie powinien ignorować indywidualnych różnic między nimi – każdy z nich ma własną osobowość, charakter i zdolności.

Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej przewiduje 2 godziny języka obcego tygodniowo, co daje ponad 180 godzin w ciągu trzech lat nauczania. Uczniowie rozpoczynają naukę języka obcego już na poziomie edukacji przedszkolnej, ma ona charakter ludyczny, oparta jest na formach pracy adekwatnych dla tego etapu rozwojowego – dominują formy ruchowe, plastyczne, muzyczne, lekcje języka obcego mają na celu uwrażliwienie ucznia na inny język, odmienną kulturę poprzez rymowanki, wierszyki, piosenki, gry i zabawy. Nauczyciel powinien uwzględnić te informacje w myśl indywidualnego podejścia do uczniów. Dzięki temu, nawet jeśli językiem nauczonym w przedszkolu nie był język docelowy (najczęściej uczniowie mieli kontakt z językiem angielskim), przyswajanie języka włoskiego może być dla dzieci łatwiejsze. Należy również pamiętać o potrzebie zapewnienia ciągłości edukacyjnej w kolejnych latach, tak aby nie zmarnować wysiłku włożonego w naukę języka.

Koniecznym warunkiem efektywnej nauki języka obcego jest odpowiednia motywacja. Już na pierwszych zajęciach możemy przeprowadzić z dziećmi burzę mózgów lub zaproponować pracę w grupach w poszukiwaniu włoskich słów, które są im już znane (jak pizza czy spaghetti), da to uczniom satysfakcję z poczucia, że odrobinę znają już język obcy. Za pomocą obrazków możemy zasugerować dzieciom słowa, które są w języku polskim i włoskim takie same lub podobne, a także przedstawić tzw. fałszywych przyjaciół tłumacza, np.:

- *divano* – kanapa,
- *tappeto* – dywan,
- *colazione* – śniadanie.

Krótkie zabawy wzbudzają w dzieciach ciekawość i chęć do dalszej nauki. Musimy pamiętać, że dzieci w wieku wczesnoszkolnym potrzebują akceptacji nauczyciela, przyjaznej atmosfery, ciekawych i urozmaiconych lekcji, niekoniecznie w tradycyjnej formie. Nauczyciel powinien stworzyć dzieciom okazję do różnorodnych form ekspresji: muzycznej, plastycznej czy teatralnej.

Godny polecenia jest konstruktywistyczny model kształcenia, który w praktyce oznacza zachęcanie dzieci do działania, podejmowania prób, poszukiwania i konstruowania własnej wiedzy przez doświadczenie, do budowania indywidualnego rozumienia świata poprzez modyfikowanie swoich wcześniejszych spostrzeżeń i poglądów (Michalak 2006: 29). Zadania językowe powinny skłaniać do stawiania własnych pytań, hipotez, być źródłem wiedzy o świecie czy kulturze oraz zachęcać do obserwacji, analizy i wyciągania wniosków.

Proces kształcenia dziecka jest procesem aktywnym, nauczanie nie polega na tym, że nauczyciel przekazuje uczniom gotowe treści, ale jest rezultatem indywidualnej podróży, w trakcie której nauczyciel jest przewodnikiem, wspiera i wspomaga uczniów. Niezwykle ważna jest interakcja ucznia z rówieśnikami. Edukacja ma za zadanie

wzmacniać współpracę z innymi, różne perspektywy i punkty widzenia. To z kolei sprawia, że uczeń dochodzi do własnych rozwiązań, pośród tej wielorakości buduje własną pozycję i własne „ja”. Wiedza jest zawsze indywidualna i zależy od naszych osobistych doświadczeń.

Warto wspomnieć o podejściu komunikacyjnym w nauczaniu języków obcych. Polega ono na kształtowaniu umiejętności porozumiewania się w obcym języku mimo błędów czy niedociągnięć gramatycznych. W prezentowanym programie nauczania podejście komunikacyjne jest jedną z głównych metod pracy nad rozwijaniem języka obcego ze względu na fakt, iż skupia ono uwagę na skuteczności porozumiewania się w języku obcym, a rezygnuje z bezbłędnego opanowania systemu językowego. „Pewna doza poprawności komunikacyjnej jest niezbędna, by nie zablokować komunikacji językowej” (Komorowska 2005: 34), jednakże nie jest ona najistotniejsza, najważniejsza jest umiejętność skutecznego porozumiewania się – by uczniowie osiągnęli ten cel, nauczyciel powinien tworzyć ćwiczenia, które opierają się na autentycznych, naturalnych sytuacjach językowych.

Nauka języka obcego ma charakter spiralny, poszczególne zagadnienia wprowadzane są stopniowo. Uczeń zapoznaje się z proponowanymi na lekcji języka włoskiego treściami, zostaje wprowadzony w tematykę, która z czasem jest rozbudowywana i uzupełniana. Powrót do nauczanych treści ma ułatwić uczniowi zapamiętywanie i przyswajanie wiedzy, a także rozbudzić w nim ciekawość i chęć do kontynuowania nauki i zgłębiania nowych treści.

Zanim jednak uczniowie nabędą umiejętność wytwarzania własnych komunikatów w języku obcym, muszą wykształcić umiejętność ich rozumienia. Jak zauważa Renate Kreis, „rozumienie ze słuchu jest podstawą jakiegokolwiek komunikacji, ponieważ kto nie rozumie swojego rozmówcy, nie może się z nim porozumiewać” (Gładysz 2009: 83). Dlatego na samym początku nauki, w klasie I, warto poświęcić jak najwięcej czasu na kształcenie umiejętności receptywnych. Uczeń powinien często słuchać komunikatów w języku włoskim, treści i poziom muszą być dopasowane do możliwości dziecka, ale powinno ono być „konfrontowane z językiem w jego naturalnej formie” (tamże: 84). Idealne treści muszą być atrakcyjne i ciekawe, wzbudzać emocje i pobudzać inne zmysły. Nauczyciel w swojej pracy może wprowadzić tzw. cichy okres, w trakcie którego dziecko nie będzie czuło presji mówienia w języku obcym. To ważny etap, zwany też inkubacją języka. Oznacza to oddalanie się od tradycyjnych metod nauczania języka, być może rezygnację z podręcznika, ale przynosi wymierne korzyści w nauczaniu. Nauczyciel w miarę możliwości powinien wyjść poza sztywne ramy. Jeśli chodzi o kwestię podręcznika, musi on zachęcać uczniów do nauki, być przyjazny, ciekawy i urozmaicony. Jeśli nauczyciel nie znajdzie inspirującej propozycji na rynku wydawniczym, warto czasem tworzyć własne materiały i odnosić się do różnych źródeł, ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technologii.

Konieczne jest rozpoznanie możliwości uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zadaniem szkoły jest zapewnienie wszystkim uczniom wszechstronnego rozwoju: poznawczego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) nie powinni być wykluczeni z tego procesu. Nauczyciel znający indywidualne potrzeby i możliwości swoich uczniów jest w stanie zapewnić im równe szanse. Takie podejście charakteryzuje właśnie edukację

włączającą. Zadaniem nauczyciela jest dostosowanie metod i technik pracy w taki sposób, aby uwzględniały indywidualne cechy uczniów z grupy SPE, czyli uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Dostosowania dotyczą uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280).

Ponieważ I etap edukacyjny ma charakter zintegrowany, a nie przedmiotowy, nauczyciel języka włoskiego powinien nawiązać w ramach swojego przedmiotu do interdyscyplinarności, biorąc pod uwagę elementy edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej i muzycznej oraz elementy aktywności fizycznej. Dzięki takiemu podejściu uczeń nie będzie postrzegał języka włoskiego jako odrębnej dziedziny, proces nauki będzie naturalny, a tym samym skuteczny i motywujący do odkrywania wiedzy i zdobywania nowych doświadczeń.

W programie kładziemy również nacisk na rozwijanie kompetencji kluczowych i uniwersalnych, stanowiących połączenie wiedzy, umiejętności oraz postaw – są one niezbędne, by człowiek mógł właściwie zaplanować ścieżkę rozwoju, być spełniony w życiu zawodowym, prywatnym i społecznym. Nauczyciel języka włoskiego powinien w procesie uczenia uwzględniać potrzebę rozwijania wszystkich ośmiu kompetencji kluczowych:

- kompetencji w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencji w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencji matematycznych oraz kompetencji w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencji cyfrowych,
- kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencji obywatelskich,
- kompetencji w zakresie przedsiębiorczości,
- kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji oraz w zakresie wielojęzyczności możemy rozwijać poprzez stwarzanie sytuacji komunikacyjnych, interakcji językowych i wyrażania się w mowie i piśmie zarówno w języku ojczystym, jak i w języku włoskim (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie). Kompetencje matematyczne nie będą priorytetem w trakcie nauki języka obcego, niemniej, ucząc się wykorzystywania logicznego myślenia, wyciągania wniosków i interpretowania faktów, uczeń nabędzie umiejętności, które ułatwią mu opanowanie języka. Zadaniem nauczyciela będzie także właściwe ukierunkowanie wykorzystania nowoczesnych technologii – używanych przez uczniów od najmłodszych lat – w celach informacyjnych i komunikacyjnych oraz wyposażenie uczniów w wiedzę niezbędną do bezpiecznego korzystania z technologii informacyjnych. Uczniowie uczą się przez działanie. Wykonywanie zadań wymagających kreatywności, innowacyjności, dążenie do celu, realizowanie pomysłów (indywidualnych i grupowych) przyczyni się do rozwijania kompetencji w zakresie przedsiębiorczości. Uczenie się innego języka wspiera budowanie tożsamości narodowej (poprzez porównywanie i uświadamianie sobie podobieństw

i różnic między kulturami) oraz tożsamości europejskiej (poprzez budowanie świadomości przynależności do demokratycznych społeczeństw obywatelskich). Nauka języka obcego – poprzez poznawanie nowej kultury – stwarza wiele możliwości kształtowania kompetencji osobistych, społecznych oraz obywatelskich. Praca w grupie, prace projektowe, świadomość wagi umiejętności uczenia się to ważne aspekty nauki, które także wspierają rozwój kompetencji osobistych i społecznych. Przybliżenie uczniom kultury Włoch, zaznajomienie ich z dziełami sztuki i kultury, zabytkami i dziedzictwem kulturowym Włoch pomaga w rozwijaniu kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Podejście nauczyciela do realizacji programu powinno charakteryzować się poszukiwaniem twórczych rozwiązań. W programie nauczyciel znajdzie wskazówki do realizacji celów edukacyjnych zgodnych z podstawą programową, co nie wyklucza jednak indywidualnego doskonalenia warsztatu pracy poprzez samokształcenie, śledzenie dynamicznie rozwijających się technologii i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. Zastosowanie nowoczesnych technologii będzie nieodzowne zwłaszcza w przypadku realizacji procesu nauczania w formie zdalnej – wykorzystanie narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) będzie wówczas pomocne w przyswajaniu języka i opanowywaniu treści nauczania. Nie należy zapominać, że celem, jaki stawiamy sobie w ramach edukacji wczesnoszkolnej w zakresie nauki języka obcego, jest nie tylko uwrażliwienie na język włoski – uczenie to także proces wychowawczy. Uczniowie mają uwierzyć we własne możliwości, zbudować poczucie własnej wartości, rozwijać pasję i radość z samego procesu uczenia się oraz chęć do dalszego rozwoju. Najlepsze, co możemy dzieciom przekazać, to postawa, która będzie dla nich mocnym fundamentem zarówno w życiu szkolnym, jak i pozaszkolnym, teraz i w przyszłości.

2. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową

2.1. Cele ogólne

„To, co najważniejsze, to ukształtowanie człowieka jutra, moralnego, uspołecznionego pracownika, świadomego swych praw i obowiązków i dostatecznie odważnego, by je wypełniać, wychowanie dziecka na człowieka inteligentnego, badacza, twórcę, matematyka, muzyka, artystę” (Freinet 1976: 247–248). Podążając za myślą Celestyna Freineta, najważniejszym celem edukacji jest wspieranie dziecka w rozwinięciu wszechstronnej osobowości oraz szacunek dla jego indywidualności i odrębności. Podstawowe elementy niezbędne do osiągnięcia tego celu to współdziałanie nauczyciela z uczniami i uczniów między sobą, stworzenie poczucia bezpieczeństwa i wzajemnego szacunku w klasie, motywowanie dzieci, posługiwanie się nowoczesnymi technikami uczenia oraz bliska współpraca z otaczającym je środowiskiem. Podstawa programowa jasno precyzuje, iż rolą szkoły jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, umożliwienie mu poznania świata, zachęcanie do odkrywania, doświadczania, eksperymentowania w sposób umożliwiający jego pełny, harmonijny rozwój. Nauczyciel powinien kierować procesem dydaktycznym, zachęcając dzieci do aktywności, samodzielnego zadawania pytań, wysuwania pomysłów i szukania twórczych rozwiązań.

Dzieci rozwijają się w czterech obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym. Program dydaktyczny powinien uwzględniać i stymulować każdy z nich.

Należy kreować sytuacje edukacyjne umożliwiające nabywanie doświadczeń, eksperymentowanie oraz poznawanie multisensoryczne. Jednocześnie trzeba pamiętać, że uczniowie rozwijają się w różnym tempie i należy dostosowywać organizację zajęć do wszystkich, biorąc pod uwagę indywidualne procesy rozwojowe, zróżnicowane u poszczególnych dzieci dojrzewanie układu nerwowego i poziom aktywności zmysłowo-ruchowej. W miarę możliwości warto poszukiwać materiałów i treści zindywidualizowanych, pozwalających uczniom na rozwijanie pasji i poszerzanie horyzontów. Warto korzystać z nowoczesnych technologii i dostosowywać treści do zmieniającego się świata.

Na etapie edukacji wczesnoszkolnej trzeba wspomagać dzieci w adaptacji (przejściu z przedszkola do szkoły) i rozumieniu tej zmiany. Wspieramy rozwój mechanizmów nabywania wiedzy i umiejętności, prowadzący do osiągnięcia kompetencji samodzielnego uczenia się. Pokazujemy, jak pracować w grupie, czerpać i uczyć się od rówieśników. Zajęcia powinny sprzyjać wszechstronnemu rozwojowi ucznia, wywoływać zaciekawienie i radość z odkrywania wiedzy, uczyć rozumienia emocji i uczuć własnych oraz innych osób. Dziecko powinno potrafić wyrazić emocje, nazwać je lub opisać w sposób twórczy, za pomocą artystycznych form wyrazu. Wspieramy ucznia w tworzeniu więzi z grupą, ze społecznością szkolną, lokalną czy wspólnotą narodową.

Warto pamiętać o zaleceniu Rady Unii Europejskiej z 2018 roku (Dz. Urz. UE 2018, C189/1) oraz wytycznych precyzowanych w podstawie programowej, które definiują kompetencje kluczowe, niezbędne do samorealizacji i do satysfakcjonującego funkcjonowania w społeczeństwie.

Wszystkie kompetencje kluczowe uważa się za jednakowo ważne. Łączą w sobie elementy krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, pracy zespołowej, kreatywności, umiejętności negocjacyjnych, międzykulturowych i analitycznych.

Umiejętność krytycznego myślenia nie polega wyłącznie na sprawnym wyszukiwaniu potrzebnych informacji, uczeń powinien posiadać zdolność odróżniania opinii od faktów oraz umiejętność segregacji informacji i bodźców, których mamy nadmiar w dzisiejszym świecie. Nauczyciel wspomaga uczniów w radzeniu sobie z sytuacjami stresowymi, jak również z porażką czy sukcesem. Wspiera rozwój umiejętności komunikacyjnych i interpersonalnych oraz kreatywnego rozwiązywania problemów.

Kształtowanie kompetencji kluczowych oraz umiejętności miękkich jest celem nadrzędnym edukacji szkolnej i powinno być realizowane w ramach wszystkich zajęć prowadzonych w ramach edukacji wczesnoszkolnej, w tym zajęć z języka obcego. Ich rozwijanie ma przygotować ucznia do rozwiązywania problemów, pełnego uczestniczenia w życiu społecznym oraz radzenia sobie w życiu zawodowym i osobistym w dynamicznie zmieniającym się świecie.

2.2. Cele szczegółowe

Pomost pomiędzy celami ogólnorozwojowymi a celami szczegółowymi tworzą cele ogólnowychowawcze, do których osiągnięcia nauka języka obcego przyczynia się w sposób szczególny (Komorowska 2005: 18–19). Cele ogólnorozwojowe wraz z celami szczegółowymi wspierają wielokierunkowy rozwój intelektualny i poznawczy dziecka. Dzięki realizacji celów wychowawczych dziecko rozumie mechanizmy rządzące społeczeństwami, doskonali umiejętności analizowania, wyciągania wniosków.

Do najważniejszych celów ogólnowychowawczych należą:

- motywacja i pozytywne nastawienie do nauki języka obcego,
- rozwijanie umiejętności samodzielnej nauki języka,
- **kompetencja interkulturowa** – niezwykle ważna we współczesnym, zglobalizowanym świecie.

Uczenie języka obcego nie polega wyłącznie na osiągnięciu sprawności językowej, jednym z ważniejszych aspektów jest poznanie nowej kultury oraz tradycji i zwyczajów społeczeństwa posługującego się danym językiem. Pozwala to uczniom na poszerzenie horyzontów i daje możliwość lepszego zrozumienia i analizowania zjawisk kultury, dostrzegania różnic między własną a inną kulturą, ponadto uczy szacunku i empatii. Pokazuje inne sposoby myślenia i pozwala lepiej funkcjonować w wielokulturowym świecie.

Zgodnie z podstawą programową uczeń po ukończeniu klasy III powinien osiągnąć poziom A1 (według poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego, opracowanym przez Radę Europy). Oznacza to, że uczeń rozumie i potrafi stosować potoczne wyrażenia i bardzo proste wypowiedzi dotyczące konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi formułować proste pytania dotyczące np. miejsca, w którym mieszka, ludzi, których zna, rzeczy, które posiada, a także odpowiadać pytaniom ich dotyczące. Potrafi przedstawiać siebie i innych. Potrafi prowadzić prostą rozmowę pod warunkiem, że rozmówca mówi wolno, zrozumiale i jest gotowy do pomocy (ESOKJ – Europejski System Opisu Kształcenia Językowego).

Na I etapie nauki języka obcego najważniejszym celem jest rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu i tworzenia pierwszych komunikatów w nowym języku na poziomie wyrazu czy prostego zdania. Nauczyciel musi respektować okres ciszy i nie zmuszać dzieci do mówienia, pamiętając o tym, że uczeń zawsze rozumie o wiele więcej, niż potrafi powiedzieć.

Nie należy zapominać, że rozwijanie kompetencji językowych jest procesem wieloletnim, naznaczonym nierównomiernym rozwojem w zakresie poszczególnych umiejętności, zależnym od warunków, w których kształcenie to się odbywa. Nadrzędnym celem na pierwszym poziomie edukacji jest więc rozbudzenie w dziecku ciekawości i pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego.

3. Treści nauczania

Treści nauczania są zgodne z podstawą programową dla I etapu edukacyjnego. Mają one układ spiralny, co oznacza, że w pierwszych latach edukacji językowej budujemy bazę, która będzie rozwijana, pogłębiana i rozszerzana w kolejnych latach edukacji. Najważniejszym zadaniem jest pobudzenie ciekawości i chęci do zdobywania wiedzy oraz radości z komunikowania się w innym języku.

Podstawa programowa (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.) wskazuje podstawowy zakres materiału do realizacji, ale nie narzuca nauczycielom ograniczeń. Przy użyciu odpowiednich metod dydaktycznych efektywny nauczyciel może przekazać znacznie więcej treści i wyposażyć uczniów w umiejętności wykraczające poza podstawę programową. Bardzo wiele zależy od samych nauczycieli oraz grupy, do której musi być dostosowany program nauczania, zgodnie z jej potrzebami i możliwościami (Fazlagić 2020: 46).

Na pierwszym etapie nauki języka włoskiego uczeń poznaje i posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie poniższych tematów.

Ja i moje otoczenie:

- moi bliscy (rodzina, znajomi, koledzy, przyjaciele),
- moje miejsce zamieszkania (mój dom, moja dzielnica, okolica, moja miejscowość),
- moja szkoła (budynek, koledzy z klasy, nauczyciele),
- święta i tradycje, mój kraj,
- moje samopoczucie (sytuacje relaksujące).

Czas wolny:

- mój dzień, moje zabawy (harmonogram dnia i sposoby spędzania wolnego czasu),
- czas wolny i wakacje (ulubione miejsca, sposoby spędzania wolnego czasu),
- sport (popularne dyscypliny sportowe).

Zawody:

- popularne zawody (lekarz, policjant, strażak, nauczyciel).

Żywnienie:

- jedzenie (ulubione potrawy, przyzwyczajenia żywieniowe),
- sklep (rodzaje sklepów, zakupy).

Świat przyrody:

- przyroda wokół mnie (ogród, park).

Świat baśni:

- świat baśni i wyobraźni (ulubione bajki) (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Podstawa programowa wskazuje zakres rozwijanych umiejętności ucznia w odniesieniu do umiejętności receptywnych takich jak rozumienie wypowiedzi ustnej i pisemnej oraz umiejętności produktywnych takich jak tworzenie wypowiedzi ustnej i pisemnej.

W zakresie **rozumienia wypowiedzi ustnych** uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka:

- reaguje na polecenia;
- rozumie sens krótkich wypowiedzi, opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, szczególnie gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami, dodatkowymi dźwiękami;
- znajduje w wypowiedzi określone informacje.

W zakresie **rozumienia wypowiedzi pisemnych** uczeń rozumie wyrazy oraz jedno- lub kilkuzdaniowe, bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. historyjki obrazkowe z tekstem, opowiadania):

- rozumie ogólny sens tekstu, szczególnie gdy jest wspierany obrazem lub dźwiękiem;
- znajduje w wypowiedzi określone informacje.

W zakresie **tworzenia wypowiedzi ustnych**. Uczeń:

- powtarza wyrazy i proste zdania;
- tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, np. nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, nazywa czynności;
- recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie, np. podczas realizacji małych form teatralnych;
- używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy.

W zakresie **tworzenia wypowiedzi pisemnych**. Uczeń:

- przepisuje wyrazy i proste zdania;
- pisze pojedyncze wyrazy i zwroty;
- pisze bardzo proste i krótkie zdania według wzoru i samodzielnie.

Podstawa programowa precyzuje również umiejętności ucznia w zakresie **reagowania językowego**. Uczeń:

- reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia;
- przedstawia siebie i inne osoby – np. mówi, jak się nazywa, ile ma lat, skąd pochodzi, co potrafi robić;
- zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza);
- wyraża swoje upodobania.

W zakresie **przetwarzania tekstu** uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych (Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.).

Podstawa programowa podkreśla wagę **kompetencji kulturowych i interkulturowych** – uczeń powinien posiadać podstawową wiedzę o kraju, społeczeństwie i kulturze społeczności, których języka się uczy, a także mieć świadomość różnic i podobieństw między kulturami. Proces uczenia się języka powinien uwrażliwić ucznia na odmienną kulturę, poszerzyć jego horyzonty, zachęcić do zdobywania nowych doświadczeń, budować poczucie konieczności poznawania języków obcych i posługiwania się nimi.

Ważnym aspektem nauki języka obcego jest świadomość tego, że **uczenie się jest procesem**. Rolą nauczyciela jest wskazanie uczniowi technik wspierających samodzielną naukę języka, takich jak czytanie, oglądanie programów i bajek w języku obcym, korzystanie z zasobów internetu, np. z gier edukacyjnych, umiejętne korzystanie ze słowników.

Na każdym etapie nauki uczeń aktywnie **współpracuje** z rówieśnikami. Praca grupowa zdaje się być najlepszą formą nauki, uczeń nabywa umiejętności funkcjonowania w grupie, z których będzie korzystał przez całe swoje życie. Pamiętajmy również, że jedną z najefektywniejszych metod uczenia się jest uczenie się od rówieśników.

Zagadnienia gramatyczne nie pojawiają się w programie w sposób bezpośredni. Dziecko w wieku 7–9 lat nie posiada jeszcze umiejętności abstrakcyjnego myślenia, gramatykę przyswaja w sposób intuicyjny. Na I etapie edukacyjnym struktury gramatyczne będą wprowadzane przez nauczyciela i przyswajane przez uczniów w formie gotowych zwrotów.

Na etapie wczesnoszkolnym uczeń zapoznaje się w ten sposób z następującymi zagadnieniami gramatycznymi:

- rodzajnik – rodzajnik nieokreślony i określony,
- rzeczownik – liczba pojedyncza i mnoga,
- zaimek – zaimki osobowe, zaimki dzierżawcze,
- przyimek – w wyrażeniach czasowych i przestrzennych (miejsce, czas i kierunek),
- przymiotnik – przymiotnik jako orzecznik,
- liczebnik – liczebniki główne,
- czasownik – formy czasowe,
- składnia – zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające, rozkazujące oraz szyk wyrazów.

Pierwszy etap edukacji nastawiony jest przede wszystkim na rozwijanie umiejętności rozumienia ze słuchu i tworzenia własnych wypowiedzi. Czytanie i pisanie będą doskonalone na późniejszych etapach edukacji. W edukacji wczesnoszkolnej dziecko ma poznać celowość uczenia się języka obcego, być wrażliwe na jego brzmienie, ćwiczyć wymowę i intonację, zdolność koncentracji, umiejętność pracy w grupie i radzenia sobie z porażką.

Pamiętajmy również o ograniczeniach – osiągnięcia ucznia będą uzależnione od warunków, w jakich zajęcia się odbywają (np. liczebności klasy), a także liczby godzin poświęconych na nauczanie języka (podstawa programowa zakłada 2 lekcje tygodniowo). W takiej sytuacji trudno oczekiwać, by uczniowie posługiwali się płynnie językiem obcym po ukończeniu III klasy i należy pamiętać, że nie jest to naszym celem.

Realizując treści nauczania, nauczyciel powinien ze szczególną uwagą przeanalizować możliwości ich dostosowania do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zadaniem nauczyciela jest umiejętne zaadaptowanie wybranych treści w sposób umożliwiający realizację podstawy programowej w zakresie odpowiadającym indywidualnemu potencjałowi ucznia. Niezbędne jest wspomaganie ucznia z grupy SPE w celu dostosowania realizacji podstawy programowej w obszarach, w których uczeń wymaga szczególnego wsparcia. W przypadku uczniów niedosłyszących konieczne będzie modyfikowanie ćwiczeń sprawdzających sprawność rozumienia ze słuchu. Uczniowie niedowidzący będą wymagali adaptacji tekstów pisanych, by umożliwić im nabycie sprawności receptywnej polegającej na rozumieniu ww. tekstów. W zakresie tworzenia wypowiedzi ustnych należy zróżnicować wymagania edukacyjne w stosunku do uczniów, dla których nabywanie sprawności komunikacyjnych będzie szczególnym wysiłkiem, dotyczy to uczniów z problemami logopedycznymi, z dysfunkcją wzroku i niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją) oraz uczniów niedosłyszących. Zapewnimy tym uczniom np. możliwość tworzenia krótszych wypowiedzi, podzielimy realizowany materiał szkolny tak, by ułatwić uczniom jego opanowanie, możemy zmniejszyć stres poprzez rezygnację z odpytywania na forum klasy. W procesie dydaktycznym stopień realizacji treści nauczania będzie wynikał z barier ograniczających ucznia. Uczniowie o specyficznych trudnościach w uczeniu się, uczniowie z orzeczeniami o niepełnosprawności będą realizowali podstawę programową na poziomie wymagań koniecznych, w przeciwieństwie do uczniów szczególnie zdolnych, w przypadku których nauczyciel powinien przewidzieć możliwość realizacji treści dodatkowych, a nawet wykraczających poza podstawę programową.

4. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w postaci kształcenia zintegrowanego, czyli koncepcji wieloaspektowej aktywizacji dziecka. Nauczanie powinno być „zintegrowane w wielu wymiarach – osobowości, zadań, metod czy form aktywności” (Bonar, Szmidt i Dąbrowski 2003: 5). Zajęcia językowe nie powinny odbywać się w formie klasycznej lekcji szkolnej. Nauczyciel powinien wykazać się twórczym podejściem, jak również starannością w wyborze treści dostosowanych do możliwości poznawczych dzieci, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Nauczyciele towarzyszą uczniom w swoistej podróży, w której dzieci poznają świat i budują poczucie własnej wartości oraz rozwijają motywację i zamiłowanie do dalszej nauki. Na tym etapie edukacyjnym nie chodzi o naukę języka skupioną na poprawności form gramatycznych, ale o zaszczepienie pasji, radości poznawania i uczenia się nowych rzeczy, ciekawości świata i zainteresowania jego różnorodnością. Warto korzystać z autentycznych materiałów źródłowych i przybliżać uczniom kulturę, tradycje i zwyczaje danego kraju.

Ważna jest atmosfera w klasie, która ma tworzyć poczucie wzajemnego zaufania i bezpieczeństwa. Proces edukacji przybiera różne formy: pracy całego zespołu, pracy w grupach i pracy indywidualnej. Trzeba podążać za naturalnymi potrzebami dziecka – jedną z głównych jest potrzeba ruchu. Warto odpowiednio przygotować przestrzeń, tak aby pozwalała na wprowadzenie gier i zabaw językowo-ruchowych. Sala powinna być zorganizowana tak, by ułatwić pracę w grupach, w parach czy indywidualną (np. tworzyć krąg czy podkowę), a także posiadać przestrzeń wolną (z poduszkami lub dywanem), umożliwiającą dzieciom swobodny ruch i organizowanie gier i zabaw językowych. Przestrzeń edukacyjna powinna również zostać zaadaptowana do szczególnych wymagań uczniów z grupy SPE. Należy zadbać o odpowiednie oświetlenie, wygodne, przestronne stanowiska pracy, zapewnienie ciągów komunikacyjnych zapewniających bezpieczeństwo poruszania po sali lekcyjnej, przewidzieć miejsce w pobliżu nauczyciela dla uczniów wymagających stałego nadzoru pedagoga. Klasopracownia powinna być również odpowiednio wyposażona w sprzęt pozwalający na odtwarzanie muzyki i korzystanie z pomocy wizualnych (zdjęć, filmów). To pozwoli na wykorzystanie technik odwołujących się do multisensoryczności i sprzyjających kształtowaniu twórczego podejścia do nauki języka obcego. Istotnym elementem jest również wystrój sali. Uczniowie powinni brać czynny udział w jego aranżacji, na ścianach powinny zostać wyeksponowane prace dzieci oraz różnorodne pomoce naukowe, takie jak plansze czy plakaty. W zależności od proponowanych treści dydaktycznych warto zmieniać wystrój sali, co zachęci uczniów do kreatywności, twórczego podejścia oraz samodzielnego poszukiwania i odkrywania wiedzy. Pamiętajmy jednak, że nadmiar bodźców wizualnych może wpływać niekorzystnie na uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zadbajmy więc o harmonijny wystrój sali, odpowiadający potrzebom wszystkich uczniów.

W przypadku, gdy nauczyciel języka włoskiego nie jest równocześnie nauczycielem edukacji zintegrowanej, zalecana jest ścisła współpraca pomiędzy pedagogami. Jest to istotne, by spójnie tworzyć treści dydaktyczne, jak również poznać lepiej uczniów i ich indywidualne potrzeby. Nauczyciel zobowiązany jest zapoznać się z podstawą

programową kształcenia ogólnego dla edukacji wczesnoszkolnej. Doskonałe efekty przynosi łączenie nauki nowego języka z innymi dyscyplinami, takimi jak edukacja muzyczna, plastyczna, polonistyczna czy matematyczna. Interdyscyplinarność pomaga w sposób twórczy łączyć doświadczenia oraz lepiej rozumieć świat. W miarę możliwości język obcy powinien stać się głównym narzędziem komunikacji podczas zajęć. Możemy to osiągnąć poprzez wprowadzanie i regularne stosowanie prostych komunikatów adresowanych do uczniów wyłącznie w języku włoskim. Stopniowe osłuchanie się z językiem sprawi, że uczniom łatwiej będzie rozumieć coraz więcej, również nowych treści, przekazywanych w języku włoskim.

Przy pracy z dziećmi trzeba brać pod uwagę uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tj. uczniów niepełnosprawnych (z dysfunkcjami wzroku, słuchu i ruchu), uczniów, których specjalne potrzeby wynikają z niedostosowania społecznego lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z zaburzeniami zachowania i emocji, uczniów szczególnie uzdolnionych, uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych, uczniów z chorobami przewlekłymi, uczniów znajdujących się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej, uczniów, którzy wymagają objęcia pomocą psychologiczno-społeczną ze względu na niepowodzenia szkolne, ze względu na sytuację bytową ucznia i jego rodziny, a także uczniów z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego (dotyczyć to będzie m.in. uczniów powracających z zagranicy).

Organizację pracy z uczniami z grupy SPE określa dokładnie Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm., t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280). Nauczyciel powinien starać się włączyć ich do wszelkich działań w klasie poprzez dostosowanie własnego podejścia dydaktycznego, ujmując „inność” jako walor, który może się stać ważnym zasobem dla całej grupy. Budowaniu pozytywnej atmosfery z pewnością pomaga proponowanie częstych zabaw i prac grupowych, które pozwalają na lepsze poznanie się dzieci i stworzenie przyjaznych relacji interpersonalnych.

Ważna jest również współpraca z rodzicami, którzy są źródłem cennych informacji o uczniu. Powinni oni być informowani o jego postępach w zakresie umiejętności językowych. Mogą pomóc dziecku i wspierać je w nauce, nawet jeśli sami nie znają danego języka. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej rodzic może pomagać dziecku np. w opanowaniu słownictwa. Warto, by nauczyciel przygotował minisłownik włosko-polski (zawierający słowa, zwroty i sformułowania) i udzielił rodzicom wskazówek, w jaki sposób mogą pomagać dziecku w opanowaniu słownictwa. Współpraca rodziców oraz szkoły może przynieść uczniowi wymierne korzyści, jeżeli będzie ją cechowało wzajemne zaufanie i respektowanie praw i obowiązków obu stron. Kwestią nadrzędną powinno być dobro dziecka i realizacja celów kształcenia. Nauczyciel zna zasady pracy z uczniami, ale dzięki skutecznej komunikacji z rodzicami, dodatkowej wiedzy na temat ucznia, jego przeżyć, specyfiki, doświadczeń, motywacji, jest w stanie dostosować proces dydaktyczny i wychowawczy tak, by wspomagać harmonijny rozwój dziecka, dobierać metody i techniki pracy do jego potrzeb i oczekiwań.

W przypadku organizacji procesu nauczania w formule zdalnej nauczyciel powinien wziąć pod uwagę zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, mając na uwadze również bezpieczeństwo uczniów w czasie korzystania z urządzeń umożliwiających pracę zdalną (komputer, tablet i telefon) i komunikację za pomocą poczty elektronicznej. Korzystanie z nich powinno odbywać się za zgodą i pod nadzorem osób dorosłych, zwłaszcza w przypadku uczniów klas I–III. Mając na uwadze wiek uczniów, zadaniem szkoły jest dostosowanie rozkładu dziennych zajęć uczniów i kontrolowanie czasu poświęconego na pracę przed monitorem. Organizacja kształcenia dla uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego powinna odbywać się zgodnie z zaleceniami zawartymi w opiniach poradni specjalistycznych i poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Nauka języka jest fascynującą przygodą, która w symboliczny sposób otwiera wiele drzwi. Powinna kształtować postawę ciekawości, szacunku i otwartości wobec innych kultur, tradycji i wobec inności w ogóle. Przy nauczaniu języka warto wykorzystać również tę niezwykłą możliwość ukazania uczniom nowych, fascynujących światów.

5. Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym są otwarte, z radością chłoną nowy język w sposób zupełnie naturalny, jeśli tylko zapewnimy im adekwatne warunki, techniki i metody nauczania. Trzeba korzystać z dziecięcej spontaniczności oraz ciekawości poznawczej. Na wczesnym etapie nauki języka na zajęciach powinna dominować zabawa językowa. Jest to czas na osłuchanie się z językiem, a także tworzenie własnych konstrukcji językowych w celu komunikacji i niekoniecznie poprawności gramatycznej. Nauczyciel powinien śledzić reakcje uczniów, obserwować, które formy nauczania wywołują entuzjazm grupy i na bieżąco dostosowywać środki dydaktyczne.

Szczególnej uwagi, dostosowania form, metod i technik pracy wymagają uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Podstawowym zadaniem nauczyciela pracującego z uczniami z grupy SPE jest zapoznanie się z opinią poradni specjalistycznej czy orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. To podstawowy dokument, który zawiera rozpoznanie potrzeb edukacyjnych, opis umiejętności ucznia i zalecane formy pracy z dzieckiem. Należy pamiętać, że nie istnieją gotowe i skuteczne rozwiązania, nie wszystkie metody i techniki pracy stosowane z daną grupą uczniów będą adekwatne do możliwości ucznia z grupy SPE. Dlatego ważna jest współpraca nauczyciela języka włoskiego z wychowawcą klasy (nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej) i specjalistami pracującymi w szkole: pedagogiem i psychologiem szkolnym, którzy podzielą się swoją wiedzą z nauczycielem i odpowiedzą, jak pracować z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. Nieodzowna będzie stała obserwacja ucznia i kontakt z rodzicami, dobieranie i modyfikowanie metod, by dostosować je do aktualnego stanu psychofizycznego ucznia i tym samym podnosić efektywność podejmowanych działań.

Warto wraz z uczniami stworzyć reguły zajęć (np. nie przerywamy sobie nawzajem, pomagamy, jeśli ktoś ma z czymś problem). Można je przedstawić wizualnie i umieścić w widocznym miejscu w klasie. Będzie to sprzyjać utrzymaniu dyscypliny, a dzięki zaangażowaniu uczniów w tworzenie reguł będą oni chętniej przestrzegać ustalonych zasad.

Nauczyciel już od samego początku może wprowadzić elementy oceniania postępów dzieci (np. formie nalepek), które wzmocnią motywację uczniów do nauki.

Warto myśleć o zajęciach jak o przygodzie dla dzieci i starać się je tworzyć właśnie w taki sposób. Wymaga to zaangażowania ze strony nauczyciela, ale zapewnia niesamowitą gratyfikację w postaci entuzjazmu, radości i postępów uczniów.

Zaproponowane poniżej metody i techniki pracy doskonale sprawdzają się na I etapie edukacyjnym, sprzyjają nie tylko nauce języka obcego, ale również kształtowaniu kompetencji kluczowych i uniwersalnych. Pomocne będą również w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Pierwszym etapem uczenia się jest percepcja. Jest to etap przetwarzania informacji głównie za pomocą bodźców wzrokowych, słuchowych, jak również dotykowych. Rozwój percepcji polega na doskonaleniu umiejętności koncentracji i skupienia się na przedmiocie. Udział jak największej liczby zmysłów zwiększa percepcyjną aktywność dziecka i pomaga opanować prezentowane treści z różnych stron. Zapewnia to lepsze i dokładniejsze spostrzeganie i trwalsze zapamiętywanie (Wołoszynowa 1977: 569). Nauczyciel powinien korzystać z pomocy wizualnych, pamiętając o tym, że dzieci uczą się, wykorzystując wszystkie zmysły. Należy wskazać:

- karty obrazkowe (*flashcards*) – zadbajmy przy tym o to, by obrazki były kolorowe, ładne i wyraźne, karty będą pomocne zarówno przy wprowadzaniu nowego materiału, jak i przy powtórzeniach;
- miniteatrzyk kukiełkowy z pacynkami zakładanymi na palce (*finger puppets*) – dzieci reagują niezwykle entuzjastycznie na taką formę nauki, chętnie wymyślają dialogi między pacynkami w obcym języku;
- kolorowe litery i tablica magnetyczna – do wykorzystania przy ćwiczeniach z pisania do samodzielnego układania nowych wyrazów w obcym języku;
- prezentacje w PowerPoint – wykorzystujące kolorowe obrazki, zdjęcia i materiały dostępne w internecie;
- układanki z brakującymi elementami czy informacjami;
- puzzle językowe;
- rymowanki i piosenki;
- prace ręczne – połączenie nauki języka i zajęć plastycznych czy technicznych. Nauczyciel może wydawać polecenia w obcym języku i jednocześnie pokazywać uczniom, co mają robić;
- historyjki (*storytelling*) – opowiadanie historyjek ma wiele zalet, pobudza ciekawość, wyobraźnię i kreatywność, sprzyja osłuchaniu się z językiem obcym oraz tworzeniu własnych prostych wypowiedzi. Warto połączyć historyjki z odgrywaniem ról i zabawami ruchowymi.

Dobrym pomysłem jest też stworzenie maskotki, małego, sympatycznego bohatera, który będzie towarzyszył dzieciom w czasie zajęć (od I do III klasy). Dzieci powinny znaleźć dla niego włoskie imię, można wprowadzić stałą zasadę witania i zegnania maskotki na rozpoczęcie i zakończenie każdego zajęcia (*Ciao Mario, come stai? Buongiorno, come ti senti oggi? Ciao Mario, alla prossima, ci vediamo presto*). Nauczyciel może wcielać się w postać i odpowiadać dzieciom „głosem pacynki”. Oczywiście język włoski jest jedynym językiem komunikacji z naszym bohaterem.

Nauczyciel powinien pamiętać, że na etapie wczesnej edukacji dziecko jest w stanie skupić się na danym przedmiocie czy treści lekcji przez stosunkowo krótki czas. Nie posiada jeszcze zdolności świadomego zapamiętywania informacji. Wskazuje się,

że dziecko zapamiętuje tylko te informacje, które przyciągają jego uwagę i są przedmiotem operacji poznawczych. Konieczna jest powtarzalność (powitania, pożegnania, powtarzanie wierszyków, piosenek, aktywności ruchowych), która pozwoli na wspieranie procesów pamięciowych, natomiast zmiana form aktywności i form pracy da możliwość zaangażowania dzieci w proces uczenia się i zdobywania wiedzy. Zapamiętywaniu sprzyja również powtarzanie i usytuowanie zadań pamięciowych w kontekście naturalnych sytuacji z życia. Zamiast listy słówek z nazwami warzyw czy owoców można stworzyć z dziećmi supermarket (włączając elementy plastyczne – przygotowanie plakatów z półkami supermarketu, obrazków z elementami spożywczymi czy kasą i banknotami). Dzieci mogą odgrywać scenki kupujących i sprzedawców, ćwicząc słownictwo w języku włoskim, a nawet wprowadzając elementy matematyczne obliczeń cen i wydawania reszty.

Na etapie edukacji wczesnoszkolnej za najbardziej odpowiednią formę pracy uważa się pracę zespołową, która sprzyja rozwojowi dziecka, choć stosowanie pozostałych form pracy (praca w parach, praca indywidualna) urozmaici proces poznawczy. Aktywność w grupie powinna służyć rozwijaniu umiejętności współpracy, być pozbawiona rywalizacji i porównywania uczniów między sobą (Appelt 2005: 275). Dzieci mają silną potrzebę bycia w grupie i akceptacji ze strony rówieśników oraz nauczyciela. Trzeba wzmacniać ich pozytywną samoocenę i poczucie własnej wartości, ponieważ takie działanie podnosi znacząco motywację do nauki języka. Rola nauczyciela jest nie do przecenienia, jego stosunek do uczniów oraz osobowość to jedne z ważniejszych czynników, które skłaniają dzieci do nauki (Komorowska 2005: 86). Mając na uwadze rolę, jaką odgrywa nauczyciel na tym etapie edukacyjnym, powinniśmy ze szczególną uwagą dobierać metody i techniki nauczania języka – dla dziecka w wieku wczesnoszkolnym nauczyciel jest „mistrzem” i ma duży wpływ na ogólny rozwój dziecka.

Lekcja powinna być twórcza, różnorodna i kreatywna, ale zarazem spójna, jasna i klarowna dla uczniów. Stosowanie różnych form pracy urozmaica lekcję, zmienia jej dynamikę, pamiętajmy jednak, że należy unikać chaosu i respektować określone reguły (wspomniany już plakat z zasadami współtworzonymi przez dzieci).

Jeśli chodzi o wybór metod i technik nauczania, warto, by nauczyciel brał pod uwagę i stosował techniki i metody, które nie tylko są adekwatne do wieku uczniów, ale również sprawiają im radość i przynoszą wymierne efekty w pracy dydaktycznej. Zanim sięgniemy po konkretną metodę, warto zadać sobie pytanie, czemu ma ona służyć, a następnie na bieżąco obserwować reakcje uczniów, upewniać się, że wybrane metody wspierają proces nauczania w całej jego złożoności. To osiągnięcia uczniów, ich postępy i motywacja wskażą nam najlepszą drogę. Trzeba unikać pułapki statyczności i być gotowym na zmiany.

Warto wziąć pod uwagę metody aktywizujące, które sprzyjają pogłębianiu zdobytej wiedzy, jej operatywności i trwałości. W tych metodach aktywność uczniów przewyższa aktywność nauczyciela. Dzieci są zaangażowane zarówno na poziomie emocjonalnym, jak i w sferze percepcyjnej czy ruchowej. Wielką korzyścią płynącą z zastosowania metod aktywizujących jest doskonalenie umiejętności krytycznego myślenia, analizy i wyciągania wniosków, łączenia faktów, rozwijanie kreatywności, komunikatywności, umiejętności odnajdowania się w nowej sytuacji, czyli wszystkich zdolności, których rozwijaniu szkoła powinna sprzyjać. Są one niezbędne nie tylko na wszystkich etapach edukacji, ale i w życiu dorosłym. Kompetencje kluczowe to najlepszy bagaż, w jaki szkoła może wyposażać uczniów. Podział metod aktywizujących przedstawiono poniżej.

Podział ogólny

- Metody problemowe – rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, zachęcają do poszukiwania rozwiązania problemu poprzez wnioskowanie na podstawie dostępnych danych, analizę i ocenę sytuacji. Takimi metodami są np. dyskusja panelowa, metoda problemowa, studium przypadku.
- Metody ekspresji i impresji – angażują emocje uczniów, odwołują się do osobistych przeżyć. Jako przykład możemy podać metodę projektu, metodę symulacyjną czy dramę.
- Metody graficznego zapisu – dominuje w nich odzwierciedlenie treści za pomocą rysunku. Wyróżnimy wśród nich: plakat, mapę myśli i mapę skojarzeń.

Podział szczegółowy

- Metody integracyjne – wpływają relaksująco na zespół klasowy, wprowadzają przyjazną atmosferę i uczą skutecznej komunikacji, np. „pajęczynka”, „krasnoludek”, „wrzucić strach do kapelusza”, „graffiti”.
- Metody pracy we współpracy – przygotowują do pracy zespołowej, uczą akceptacji innych członków zespołu, np. „zabawa na hasło”, układanka.
- Metody diagnostyczne – polegają na zbieraniu informacji, uczą wnioskowania, sprawdzania, wyjaśniania, np. metaplan, „obcy przybysz”, „procedura U”.
- Metody dyskusyjne – uczą umiejętności partycypowania w dyskusji, prezentowania własnego stanowiska, np. debata za i przeciw, dyskusja panelowa, „akwarium”.
- Metody definiowania pojęć – dzięki nim uczeń uczy się analizowania i definiowania pojęć oraz sztuki negocjacji, np. burza mózgów, mapy myśli, „kula śnieżna”.
- Metody hierarchizacji – uczą porządkowania wiedzy, np. „piramida priorytetów”, „diamentowe uszeregowanie”.
- Metody twórczego rozwiązywania problemów – uczą rozwiązywania problemów przez doświadczenie, np. „kolorowe kapelusze”, „6, 3, 5”, „dywanik pomysłów”.
- Metody rozwijające twórcze myślenie – uczą kreatywnego myślenia i poznawania swoich możliwości, np. „słowo przypadkowe”, „fabuła z kubka”.
- Metody planowania – pozwalają uczniom na fantazyjne planowanie przyszłości, np. gwiazda pytań, planowanie przyszłości.
- Gry dydaktyczne – uczą uczestnictwa w zabawie wraz z przestrzeganiem zasad, rozwijają umiejętność akceptowania porażki i czerpania radości z sukcesu, np. „magiczny kalkulator”, „dziwne powiedzonka”.
- Metody przyspieszonego uczenia się – pozwalają na szybkie przyswajanie wiedzy, np. „haki pamięciowe”, techniki szybkiego czytania, łańcuchowa metoda skojarzeń.
- Metody ewaluacyjne – pozwalają na dokonanie samooceny, np. „kosz i walizeczka”, „tarcza strzelecka” (Czepiżak i Wądołowski b.r.).

Wszystkie wymienione powyżej metody mogą być z powodzeniem stosowane w nauce języka włoskiego, ich zaletą, jak już zostało wspomniane, jest łączenie nauki języka obcego ze zdobywaniem innych, uniwersalnych umiejętności i kompetencji.

Poniżej przedstawiono szczegółową charakterystykę wybranych metod, uznanych w tym programie za najbardziej adekwatne w procesie nauki języka obcego we wczesnych latach edukacji.

5.1. Metody integracyjne

Metody integracyjne są często wykorzystywane we współczesnej pedagogice. Ich celem jest wprowadzenie ucznia w stan emocjonalny sprzyjający przyswajaniu wiedzy, opierający się na zapewnieniu bezpieczeństwa, poczucia przynależności do grupy i akceptacji przez pozostałych uczniów klasy. Stosowanie metod integracyjnych pozwala uczniom na wzajemne lepsze poznanie się, a co za tym idzie lepszą współpracę, tworzy bazę do wprowadzania metod twórczego myślenia. Metody integracyjne są doskonałym sposobem na włączenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do zespołu klasowego. Dzieci integrują się ze sobą w sposób naturalny, członkowie zespołu klasowego łatwiej akceptują potrzeby kolegów, wykazują się empatią i zrozumieniem.

Przykładem techniki integracyjnej jest **krasnołudek**. Krasnołudek to przedmiot, np. piłeczka, maskotka. Uczniowie siedzą lub stoją w kręgu. Jeden z uczniów zaczyna zdanie, rzuca krasnołudkiem do drugiego ucznia, który kończy zdanie.

Technikę możemy wykorzystać do budowania najprostszyc zdań. Przykładowo jedno dziecko zaczyna zdanie: *lo ho*, drugie kończy: *il cane*. Kolejne dziecko zaczyna to samo zdanie: *lo ho*, drugie kończy *la tartaruga*. Możemy wprowadzić również zdania przeczące, urozmaicać technikę, proponując mieszanie kategorii (zwierzęta, przybory szkolne, ubrania). Zdania możemy zaczynać od *Mi piace...* / *Non mi piace...* itp.

Przykładem innej techniki integracyjnej jest **pajęczynka**. Sprawdza się na lekcjach języka, na których uczniowie ćwiczą np. przedstawianie się. Uczniowie stoją w kółku, pierwszy uczeń rzuca kłębkem wełny, trzyma sznurek i wypowiada swoje imię lub przedstawia się pełnym zdaniem: *Mi chiamo Ala*. Uczniowie rzucają kłębkem wełny, nikt nie puszcza swojego sznurka i tak powstaje pajęczynka. Nauczyciel za każdym razem instruuje uczniów, jakie mają wypowiedzieć zdanie, podpowiada i zazwyczaj rozpoczyna zabawę.

5.2. Metody tworzenia i definiowania pojęć

Metody tworzenia i definiowania pojęć rozwijają kreatywność, sprawność umysłową, przełamują opory przed przedstawianiem własnych pomysłów, pobudzają wyobraźnię. Służą rozwijaniu zainteresowań dzieci. Praca tymi metodami jest inspirująca dla uczniów, nie ma lepszych czy gorszych pomysłów, każdy pomysł jest dobry, nawet ten najbardziej osobliwy.

Jedną z najbardziej znanych i często wykorzystywanych technik w procesie nauczania jest **burza mózgów**. Ta technika to rodzaj grupowej dyskusji w poszukiwaniu pomysłów czy rozwiązania problemu. Ma być szybko, spontanicznie, kreatywnie. Każdy pomysł jest dobry, zapisujemy je wszystkie, nie wolno oceniać, komentować czy krytykować żadnej propozycji.

Wszyscy biorą czynny udział w zgłaszaniu pomysłów. Burzę mózgów można zastosować już podczas pierwszych zajęć w poszukiwaniu włoskich słów czy zwrotów znanych już dzieciom – może to być dosłownie wszystko, co przyjdzie dzieciom do głowy, od słownictwa kulinarnego (np. pizza) po fragmenty piosenek (*Zuppa romana*) czy nazwy włoskich marek znane np. z reklam. Już takie pierwsze ćwiczenia wzbudzi w uczniach poczucie dumy z własnej wiedzy.

Burza mózgów może być również stosowana do poszukiwania rozwiązań dla problemów bardziej złożonych i wspólnego wyboru najlepszego rozwiązania.

Bezludna wyspa

Wspomaga pracę w grupie i budowanie więzi międzyludzkich. Nauczyciel opowiada uczniom następującą historię:

Rozbił się okręt, morze wyrzuciło was na bezludną wyspę. Posługując się tylko gestami i mimiką (bez słów), musicie zorganizować sobie życie na tej wyspie.

Już samą historię można opowiedzieć w języku włoskim, wspomagając się np. obrazkami. Nauczyciel prowadzi zabawę i podaje hasła w języku włoskim: robi się ciemno, rozpalcie ogień, idziecie złowić rybę. To ćwiczenia sprzyja rozwijaniu umiejętności rozumienia ze słuchu, pantomima wykorzystuje ruch i ekspresję emocji, uwarściwia na znaczenie komunikacji niewerbalnej.

Gry i zabawy

Dla dzieci zabawa jest czymś naturalnym, to jakby wchodziły w równoległy świat, gdzie wszystko jest możliwe i przyjemne. Winnicott (1974) uważa, że zabawa odgrywa decydującą rolę w kształtowaniu się dziecka i wskazuje na jej specyficzny charakter, będący swoistym pomostem pomiędzy rzeczywistością a fikcją. W zabawie dziecko wyraża to, co czuje, w ten sposób uczy się także rozpoznawać i przeżywać emocje i doświadczenia, ćwiczyć własne ciało i umysł oraz lepiej rozumieć świat wewnętrzny i zewnętrzny. Jest to zatem nieocenione narzędzie do nauki języka obcego, które niesie ze sobą korzyści dla dziecka na wszystkich płaszczyznach rozwoju: fizycznego, emocjonalnego, społecznego i poznawczego (za Venera 2014: 12).

Zabawa, podczas której dziecko ma możliwość obserwacji zjawisk oraz odkrywania nowych sytuacji, jest formą uczenia się, mimo że działania odbywają się w rzeczywistości pozorowanej (Pamuła 2003: 88). Gry i zabawy mają charakter terapeutyczny, pomagają przystosować się do nowych warunków, stają się pomostem między przedszkolem a szkołą. Gry uczą respektowania reguł, odnajdowania się zarówno w sytuacji zwycięstwa, jak i porażki. Inną zaletą gier i zabaw jest fakt, że używanie języka obcego podczas gry jest bliskie naturalnej sytuacji komunikacyjnej, wpływają one pozytywnie na motywację uczniów, pozwalają wejść w inną relację z nauczycielem, który staje się animatorem i dają grupie poczucie jedności. Zabawa jest jednym z filarów dziecięcego świata, odwołanie się do niej w pierwszych latach edukacji sprawia, że dzieci uczą się jakby mimochodem.

Storms (1991) podzielił gry i zabawy na trzy kategorie wymienione poniżej.

- Gry przyczyniające się do rozwoju indywidualnego (rozwijające umiejętności słuchania i koncentracji). Przykład:
  - *Kot i marchewka – jeśli nauczyciel powie prawdę, wszystkie dzieci podskakują na jednej nodze, jeśli to, co powie, jest nieprawdą, wszyscy nieruchomięją.*
  - *Ai cani piacciono le banane. Alle scimmie piacciono le banane.*
- Gry przyczyniające się do rozwoju społecznego (rozwijające umiejętności interpersonalne i interakcji, szczególnie przydatne na początku, gdy klasa musi się poznać, istotne dla tworzenia przyjaznej i bezpiecznej atmosfery. Przykład:

- *Kto nosi czerwone skarpetki? Ustawiamy krzesła w klasie, krzesła musi być o jedno mniej niż uczestników zabawy. Nauczyciel mówi: dzieci, które mają zielone swetry, muszą zmienić miejsce (Chi porta un golfino verde deve cambiare il posto). Nauczyciel korzysta i zajmuje wolne miejsce, dziecko, które nie znalazło wolnego krzesła, proponuje kolejną zmianę.*
- Gry przyczyniające się do rozwoju twórczego (rozwijające umiejętność kreatywnego myślenia i zdolności twórcze). Przykład:
  - *Dzieci otrzymują kilka kartoników z rysunkami zwierząt. Każdy kartonik opatrzony jest liczbą (od 1–10). Wybrane dziecko będące „wodzirem” wywołuje cyfrę, uczeń, który posiada kartonik z daną liczbą, odzywa się głosem zwierzęcia, które widnieje na jego kartoniku. „Wodzirej” zgaduje, jakie to zwierzę i nazywa je po włosku.*
  - Zabawa ta jest przydatna w powtarzaniu i utrwalaniu słownictwa.

Drama

Jest sposobem na poznawanie świata poprzez działanie, jest bliska dzieciom i warto poświęcić jej dużo miejsca na zajęciach:

- opiera się na naturalnej skłonności dzieci do zabawy i naśladowania,
- rozwija wyobraźnię i wrażliwość,
- rozwija plastykę ciała,
- zaspokaja potrzebę ruchu i zabawy,
- sprzyja poznawaniu i rozwijaniu swoich możliwości,
- zaspokaja potrzebę fikcji i fantastyki.

Przykładem dramy może być pantomima czy odgrywanie scenek, intonacja czy modulacja głosu przy czytaniu historyjek, zabawy z sytuacją „na niby”. W dramie wykorzystuje się zmysły, wyobraźnię, ruch, mowę. Powinna być stosowana już na pierwszych lekcjach nauki języka obcego, gdy uczniowie poznają się nawzajem. Pomaga dzieciom nieśmiałym na zabranie głosu, przezwyciężając stres i napięcie. Drama jest świetnym narzędziem do ćwiczeń mówienia i jest skuteczna na wszystkich poziomach.

Podejście narracyjne (*storytelling approach*)

To wspomniane już wcześniej użycie różnych tekstów narracyjnych (historyjek i bajek), które „językowo nie są zbyt skomplikowane i zawierają powtarzające się elementy lub słowa” (Janicka 2014: 43). Uczniowie rozumieją je dzięki kontekstowi sytuacyjnemu czy obrazkom. Stosowanie tej metody sprzyja osłuchaniu się z językiem i rozwija sprawność rozumienia globalnego. Pomaga w opanowaniu poprawnej wymowy czy intonacji. Proste konstrukcje gramatyczne czy nowe słownictwo przyswajane są jakby mimochodem.

Metoda projektu

Pozwala na samodzielność i stwarza uczniom warunki do indywidualnego kierowania procesem uczenia się. Wykorzystuje pracę w grupie, co pozwala na rozwinięcie zdolności interpersonalnych oraz doskonali umiejętność skutecznego komunikowania się.

Metodę projektu możemy podzielić na trzy etapy: początek projektu, realizację projektu i zakończenie projektu.

- Etap I – wybór i wprowadzenie do tematu w grupie, ułożenie listy pytań i siatki tematycznej.

- Etap II – zgłębianie tematu przez dzieci i próba znalezienia odpowiedzi na pytania, trzeba tutaj aktywizować działalność badawczą dzieci, organizować spotkania z ekspertami, wyprawy w teren, wykorzystywać dodatkowe materiały źródłowe.
- Etap III – uczniowie prezentują projekt, decydują, jakimi nowo nabytymi informacjami chcą się podzielić z innymi i w jaki sposób to zrobią. Nauczyciel analizuje końcowe rezultaty i proces prowadzenia projektu przez dzieci.

Metoda projektu pomaga uczniom w planowaniu i organizowaniu pracy. Sprzyja łączeniu nauki języka obcego z innymi dyscyplinami oraz angażowaniu rodziców czy społeczności lokalnej.

Zaletą metody jest możliwość wykorzystania jej w pracy z dziećmi z różnymi możliwościami i potrzebami. Jest ważnym elementem systemu wyrównywania szans edukacyjnych dla dzieci z trudnościami w uczeniu się oraz zdolnych (Mucha, Stalmach-Tkacz i Wosianek 2017: 113)

Metoda reagowania całym ciałem, TPR (od ang. *total physical response*)

Metoda oparta na aktywizacji polisensorycznej. Jej celem jest „uruchomienie zarówno lewej półkuli mózgowej, odpowiedzialnej za język i mowę, jak i prawej półkuli mózgowej, odpowiedzialnej za ruch fizyczny” (Komorowska 2005: 29). Nauczyciel wydaje proste polecenia, które uczniowie mają wykonać. Można nawiązywać do jakiegokolwiek tematu, użyć dodatkowych rekwizytów, by imitować inne przestrzenie czy konteksty (np. plaża czy supermarket); doskonale nadaje się na zupełnie początkowych etapach nauczania.

Przykłady poleceń:

- wyrażenia i zwroty lekcyjne: *apri / chiudi la porta, accendi / spegni la luce;*
- czasowniki dające się przedstawić za pomocą mimiki: *balla, canta, batti le mani;*
- przyimki: *metti il libro sotto la sedia;*
- umiejętności: *se sai nuotare alza la mano;*
- opis osób: *tocca una persona che ha gli occhi blu;*
- porównania: *se la mia sedia è più alta della tua, alza la mano;*
- upodobania i antypatie: *se ti piacciono le banane batti le mani;*
- wiedza ogólna: *se Roma è la capitale d'Italia alza la mano* (Gładysz 2009: 89).

Metoda sprawdza się doskonale, by sprawdzić rozumienie poleceń/komunikatów bez konieczności używania słów przez uczniów.

Warto wspomnieć również o **podejściu edukacyjnym CLIL** (od ang. ***content and language integrated learning***), które „stawia przed uczniem dwa cele: jednoczesne poznanie treści przedmiotowych oraz opanowanie języka obcego” (Zaparucha 2017: 7). Metoda CLIL kładzie nacisk na zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe. Wykorzystanie tej metody w pracy z dziećmi w klasach I–III pozwala na łączenie treści przedmiotowych z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, plastycznej, muzycznej, społecznej i pozostałych przewidzianych w podstawie programowej z edukacją językową. Język obcy wykorzystywany jest podczas sytuacji komunikacyjnych w odniesieniu do wiedzy i umiejętności zdobytych w trakcie zajęć pozajęzykowych. Nowe zagadnienia łączone są z nabytą już wiedzą, co pozwala na lepsze zapamiętywanie nowych treści i doskonalenie nabytych umiejętności. Takie podejście na I etapie edukacyjnym tworzy solidne podstawy dla kolejnych etapów edukacji, a także daje możliwość rozwoju

kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych. W przyszłości będą one decydować o przygotowaniu do życia zawodowego i pozwolą na świadome kierowanie własną karierą zawodową i życiem prywatnym.

5.3. Techniki nauczania

Techniki rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu

Sprawność słuchania ze zrozumieniem jest najważniejszą sprawnością w pierwszych klasach szkoły podstawowej, ponieważ dzieci rozpoczynające edukację najczęściej nie potrafią jeszcze pisać i czytać. Słuchanie i rozumienie ze słuchu stanowią podstawę do tworzenia samodzielnych wypowiedzi. Ważny jest tutaj dobór odpowiednich tekstów, ich poziomu oraz tematyki. Należy ukierunkować uczniów na daną sytuację czy tematykę. Dzieci powinny wysłuchać tekstu kilkakrotnie, nie powinien on być zbyt długi.

Przydatne techniki pracy w trakcie i po wysłuchaniu tekstu:

- identyfikacja obrazka na podstawie usłyszanego zdania lub opisu;
- rysowanie obrazka lub dorysowywanie elementów na podstawie usłyszanego tekstu;
- wskazywanie elementów (kolorowanie bądź zaznaczanie);
- numerowanie obrazków lub układanie ich w odpowiedniej kolejności;
- technika zdań fałszywych i prawdziwych;
- technika wielokrotnego wyboru;
- identyfikacja wyrazu niepasującego do pozostałych;
- technika pantomimy, uczeń wyraża to, co słyszy, za pomocą gestów i mimiki;
- technika pytań i odpowiedzi, najlepiej w formie quizu (Komorowska 2005: 180–184).

Przy wyborze prezentowanych technik należy uwzględnić pracę z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nabywanie i doskonalenie sprawności słuchania będzie sprawiało uczniowi z dysfunkcją słuchu zdecydowanie więcej trudności niż pozostałym uczniom klasy. Dlatego ważne jest, by w trakcie odsłuchu uczeń miał zapewniony komfort pracy. Nauczyciel powinien zadbać o wysoką jakość nagrania (wyraźne, wystarczająco głośne nagranie), zapewnić uczniowi miejsce w pobliżu magnetofonu czy komputera, za pomocą którego prezentowane jest nagranie. Rozumienie tekstu może być dodatkowo wspomagane transkrypcją i materiałami graficznymi.

Techniki pracy rozwijające słownictwo

Słownictwo odgrywa bardzo ważną rolę, gdyż dążymy do rozwinięcia u uczniów kompetencji komunikacyjnej. Błędy gramatyczne nie zmieniają przekazu informacji, nieznajomość odpowiedniego słownictwa go uniemożliwia.

Naukę słownictwa możemy podzielić na trzy etapy:

- wprowadzanie nowego słownictwa,
- utrwalanie nowego słownictwa,
- powtarzanie i utrwalanie słownictwa wcześniej opanowanego.

Wprowadzać nowe słownictwo możemy poprzez wskazanie przedmiotu dla zilustrowania nowego wyrazu, pokazanie obrazka, ilustracji za pomocą mimiki i gestu, poprzez podanie synonimu lub antonimu czy też objaśnienie bądź podanie definicji.

Przydatne ćwiczenia:

- **wymyśl kształt** – zapisanie przez ucznia nowo poznanego słowa w taki sposób, który ułatwi mu zapis ze znaczeniem wyrazu i tym samym ułatwi zapamiętywanie;
- **skojarz wyraz z imieniem na daną literę** – uczeń utrwała nowo poznane wyrazy poprzez skojarzenie nowego wyrazu z imieniem zaczynającym się na tą samą literę, np. *scrivere* – *Stefano*;
- **skojarz wyraz z zawodem** – ćwiczenie pozwalające utrwalić nowy materiał poprzez skojarzenia odpowiednich słów i określeń z jakimś zawodem, np. *il gusto* – *il cuoco*;
- **skojarz wyraz z pomieszczeniem** – ćwiczenie pozwalające utrwalić nowy materiał poprzez skojarzenia odpowiednich słów i określeń z pomieszczeniem, np. *dolce* – *la cucina*;
- **rysunek** – dopasowanie poszczególnych wyrazów do obrazków, co pozwoli uczniowi lepiej zapamiętywać znaczenie danego słowa.

Utrwalanie nowego słownictwa jest niezwykle ważne, dzieci szybko się uczą, ale równie szybko zapominają to, czego się nauczyły. Możemy stosować techniki imitacji (dzieci powtarzają za nauczycielem) czy zabawy KIM (nauczyciel wypowiada 10 wyrazów, zadaniem dzieci jest zapamiętanie jak największej z nich, powtórzenie ich lub zapisanie). Warto też korzystać z tekstów i nagrań zawierających nowe słownictwo.

Powtarzanie słownictwa jest konieczne, by utrzymać materiał w pamięci i móc go przywołać w dowolnym momencie. Skuteczną metodą ułatwiającą zapamiętywanie materiału jest powrót do opracowanych z uczniami tekstów, dialogów i praca nad nimi w innym kontekście, ze zwróceniem uwagi na inne aspekty tekstu. Techniki wspierające powtarzanie słownictwa:

- **skojarzenia tematyczne** – polegają na gromadzeniu wielu wyrazów wokół podstawowego słowa będącego osią skojarzeń, np. *la cucina/cucinare, la pentola, le spezie, il frigo etc.*;
- **skojarzenia łańcuskowe** – polegają na podaniu jakiegoś wyrazu i prośbie o wyraz, który się z nim kojarzy, np. *il bagno* → *l'asciugamano* → *la spiaggia* → *il mare*;
- **trzy podobne** – nauczyciel podaje wyraz oznaczający daną klasę zjawisk, np. kolor, jedzenie, pojazd, a uczeń ma podać trzy rzeczowniki, które mieszczą się w tej kategorii;
- **wyraz niepasujący do pozostałych** – nauczyciel podaje 4 wyrazy i uczniowie muszą wskazać ten, który nie pasuje do pozostałych, np. *maggio, giugno, lunedì dicembre*, gdzie *lunedì* oczywiście nie ma nic wspólnego z nazwami miesięcy.

Powyższe techniki doskonale sprawdzają się w pracy z uczniami ze SPE. Nauczyciel powinien pamiętać o wydłużaniu czasu pracy, dzieleniu materiału na mniejsze partie, wspieraniu prezentacji słownictwa środkami audiowizualnymi, obrazami, gestami. Wśród uczniów ze SPE znajdują się również uczniowie zdolni i bardziej zaawansowani językowo. Wprowadzanie słownictwa może być dla tych uczniów szansą wykorzystania swojej wiedzy.

Techniki pracy rozwijające sprawność mówienia

Jeśli chodzi o mówienie, trzeba dać uczniom czas (pamiętajmy o okresie tzw. inkubacji), konieczne jest też stworzenie swoistej bazy leksykalno-gramatycznej oraz przyjaznej atmosfery, która obniży poczucie lęku czy wstydu przed popełnieniem błędu. Nie należy uczniowi przerywać czy poprawiać błędów w czasie wypowiedzi, trzeba wzmacniać i nagradzać chęć tworzenia komunikatów w obcym języku.

Konieczne jest również zapewnienie bodźca, który zachęci uczniów do wypowiedzi, czyli tzw. elicytacja. Bodźcem może być słowo, obraz czy dźwięk.

- Bodziec obrazkowy, który stosuje się, aby wywołać reakcję słowną w przypadku dzieci w początkowej fazie nauki, np. fotografie, widokówki, obrazki (ilustracje), rysunki, plakaty czy mapy. Polecane ćwiczenia:
  - zadawanie pytań dotyczących treści obrazka (widokówek, zdjęć, plansz),
  - zabawa w odgadywanie,
  - wnioskowanie z obrazka,
  - historyjka obrazkowa,
  - domino obrazkowe.
- Bodziec słowny – potrzebny uczniom do opisu danego przedmiotu, osób lub zjawisk. Polecane ćwiczenia:
  - pytania i odpowiedzi,
  - odgrywanie ról na podstawie otrzymanej instrukcji,
  - symulacje sytuacyjne,
  - rozmowy telefoniczne,
  - dyskusje.
- Bodziec dźwiękowy – ostatni, kluczowy, wpływający na rozwój sprawności mówienia dzieci na I etapie edukacyjnym. Proponowane ćwiczenia:
  - rozpoznawanie dźwięków,
  - historyjka dźwiękowa.

Techniki pracy rozwijające sprawność czytania ze zrozumieniem

Sprawność czytania będzie jedną z ważniejszych sprawności w nauce języka obcego, jest to bowiem jedyna sprawność, którą można trenować samodzielnie, w toku pracy własnej ucznia. Na etapie edukacji wczesnoszkolnej (klasa II i III) ważne jest, by dobierać odpowiednie teksty, zróżnicowane, ciekawe, nie za trudne, tak by zachęcić dzieci do rozwijania tej umiejętności.

Wśród technik poprzedzających czytanie wyróżniamy:

- technikę rozmowy dotyczącej tematu tekstu;
- technikę rozmowy dotyczącej obrazka związanego z tematem tekstu;
- technikę przewidywania wyrazów, jakie wystąpią w tekście;
- technikę skojarzeń tematycznych;
- zagadki leksykalno-gramatyczne.

Techniki towarzyszące czytaniu:

- **słowa kluczowe** – zadaniem uczniów jest wyszukiwanie słów kluczowych dla całego tekstu;
- **wydobywanie głównych myśli, tzw. *skimming*** – zadaniem uczniów jest przedstawienie treści tekstu za pomocą możliwie najkrótszej wypowiedzi;
- **wydobywanie informacji szczegółowej, tzw. *scanning*** – ćwiczenie to trenuje czytanie selektywne, polega na ukierunkowaniu uwagi uczniów na wydobytych z tekstu określonej informacji;
- **kolorowanie zdań niosących informacje główne i poboczne** – ćwiczenie to jest możliwe tylko wtedy, gdy dysponujemy tekstami dla każdego ucznia. Prosimy wtedy uczniów o wybór jaskrawego, głównego koloru i pastelowego koloru

pobocznego. Ich zadaniem jest podkreślenie lub zamałowanie zdań istotnych kolorem głównym, a zawierających mniej ważne informacje kolorem pastelowym;

- **wielokrotny wybór** – można wykorzystać technikę polegającą na rozpoczęciu zdania i podaniu jego czterech możliwych zakończeń, z których tylko jedno jest zgodne z przeczytanym tekstem.

Pamiętajmy, że kształcimy globalne rozumienie i domysł. Nie należy tłumaczyć dosłownie każdego słowa, sprawdzamy przede wszystkim rozumienie ogólnego sensu, dopiero później przechodzimy do szczegółów.

Czytanie nie zawsze występuje jako samoistna sprawność. Należy łączyć różne umiejętności (czytanie, mówienie i słuchanie) w jednej sytuacji komunikacyjnej. Pomocne mogą być następujące techniki: prawda/fałsz, pytania i odpowiedzi, uzupełnianie zdań, wypełnianie tabeli oraz sporządzanie planu.

W przypadku pracy z uczniami słabowidzącymi zaleca się odpowiednie przygotowanie tekstów (np. tekst napisany większą czcionką, z większą interlinią, możliwość odtworzenia tekstu na komputerze, tablecie).

Techniki pracy rozwijające sprawność pisania

- Odwzorowywanie – najprostsze ćwiczenie polegające na przepisaniu wyrazu. By uniknąć monotonii, powinniśmy urozmaicać zadanie, np. instrukcja do ćwiczenia może brzmieć następująco: Zapisz te wyrazy spośród podanych, które...
  - dotyczą szkoły;
  - zaczynają się na literę c;
  - oznaczają przedmioty koloru niebieskiego.

Do przeprowadzenia ćwiczenia najlepiej użyć wyrazów, z którymi uczniowie się już spotkali w czasie zajęć.

- Podpisywanie – ćwiczenie to ma na celu wyrobienie związków między znaczeniem wyrazu a jego kształtem graficznym. Używamy do tego celu rysunków sporządzonych przez uczących się lub wyciętych i wklejonych do zeszytów. Dla dzieci w edukacji wczesnoszkolnej wygodne jest wprowadzenie zajęć rysunkowych i jednowyrazowe podpisywanie rysunków.
- Dyktando cząstkowe – ćwiczenie to polega na uzupełnianiu przez uczniów fragmentów tekstu tymi wyrazami, na których pisowni chcemy skoncentrować uwagę.

Istotną rolę w nauczaniu pisowni odgrywają gry i zabawy takie jak:

- wąż literowy – nauczyciel podaje wyraz, zadaniem ucznia jest zapisać go na tablicy i wypowiedzieć wyraz zaczynający się na tę literę, na którą poprzedni się skończył, np. *gatto – oca – anatra*;
- przedmioty na literę – nauczyciel podaje uczniom literę, na którą mają się zaczynać podawane przez nich wyrazy, które trzeba następnie zapisać;
- gra magiczna – ćwiczenie polega na dopisywaniu do 3-literowego wyrazu, który podaje nauczyciel, kolejnych trzyliterowych wyrazów;
- mnożymy wyrazy – nauczyciel pisze wyraz na tablicy, zadaniem uczniów jest wymyślić, podać ustnie, a następnie zapisać tyle nowych wyrazów, ile liter zawiera ów wyraz. Każdy nowy wyraz ma się zaczynać na kolejną literę wyrazu matki;
- szukamy nowych wyrazów – ćwiczenie polega na tym, by z liter długiego wyrazu zapisanego na tablicy utworzyć możliwie wiele nowych wyrazów (Komorowska 2005: 136–209).

Wyboru technik pracy należy dokonać pod kątem ich przydatności i efektywności dla wszystkich uczniów w klasie, również uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Większość prezentowanych powyżej technik doskonalących poszczególne sprawności nie stanowi bariery w odbiorze treści przez ucznia ze SPE. Na lekcji języka włoskiego ćwiczymy wszystkie sprawności językowe, wykorzystujemy w ciągu lekcji kilka technik pracy, dzięki czemu uczniowie z pewnymi ograniczeniami mają szansę aktywnego partycypowania w zajęciach, wykazywania większego zaangażowania w czasie zadań, w których nie czują ograniczeń ze względu na indywidualne dysfunkcje. Ważniejsze wydaje się przewidywanie dostosowań takich jak: wydłużenie czasu pracy (dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, z niepełnosprawnościami), zapewnienie odpowiedniego oświetlenia (dla uczniów słabowidzących), zapewnienie uczniom odpowiedniego miejsca w klasie i możliwości czytania mowy z ust (dla uczniów słabosłyszących), adaptacji tekstów (dla uczniów z zaburzeniami widzenia), dostosowanie technik aktywizujących (dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową, ze spektrum autyzmu, ADHD – od ang. *attention deficit hyperactivity disorder*). Przedstawione powyżej techniki sprawdzą się również w pracy z uczniem zdolnym, który wyróżnia się na tle klasy większymi kompetencjami językowymi. Dają one możliwość wszechstronnego rozwoju ucznia, tworzenia rozbudowanych wypowiedzi ustnych i pisemnych, wykorzystania mocnych stron ucznia i posiadanej wiedzy, a nauczycielowi pozwalają na indywidualizowanie procesu nauczania zgodnie z realizacją założeń edukacji włączającej. Obserwacja ucznia, analizowanie jego potrzeb daje nauczycielowi możliwość wyboru technik najlepiej sprawdzających się w danej klasie. Opisany powyżej wachlarz technik jest na tyle szeroki, że pozwala na uwzględnienie zainteresowań uczniów, uczniom pozwala na wykazanie się dodatkowymi umiejętnościami, wykraczającymi poza edukację szkolną, a wynikającą z indywidualnych zainteresowań i hobby.

Dynamiczny rozwój narzędzi informatycznych zmienił oblicze edukacji, a co za tym idzie umożliwił urozmaicenie metod i technik pracy z uczniem. Podstawa programowa dla I etapu edukacyjnego podkreśla wagę kompetencji kluczowych, wskazując na konieczność rozwijania umiejętności wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie edukacyjnym. Wykorzystanie narzędzi TIK w środowisku szkolnym stało się powszechne, okazało się również niezwykle pomocne w nauczaniu języka obcego i kształtowaniu wszystkich sprawności językowych. Treści dostępne w sieci, zarówno teksty pisane (artykuły, blogi), jak i nagrania audio i wideo (serwis YouTube, podcasty) ułatwiają kształtowanie umiejętności rozumienia ze słuchu i rozumienia tekstu pisanego. Wartością dodaną jest niewątpliwie ich aktualność i autentyczność. Dostępne platformy i programy do nauki języków ułatwiają opanowanie słownictwa (zob. strony: Wordwall, Genially, Educandy), umożliwiają tworzenie interaktywnych quizów, gier i zabaw (koło fortuny, puzzle) oraz testów sprawdzających wiedzę. Wiele platform daje również możliwość kształtowania umiejętności mediacji i grupowego rozwiązywania problemów, dzięki narzędziom zapewniającym komunikację zdalną (Meet czy Zoom).

Możliwość przetwarzania tekstu, grafiki, dźwięku daje nieograniczone możliwości w urozmaicaniu tradycyjnych technik pracy. Dzięki temu stosowane powszechnie metody pracy mogą zostać odpowiednio zmodyfikowane, tak aby można je było zastosować w trybie nauki zdalnej. Zadanie to ułatwiają dostępne aplikacje i programy. Tradycyjnie stosowane karty obrazkowe (*flashcards*) możemy zastąpić prezentacją wykonaną za pomocą programu PowerPoint, ze zdjęciami lub obrazkami przedstawiającymi osoby,

zwierzęta, czynności w zależności od nauczanych treści. W celu usystematyzowania słownictwa bardzo pomocna okaże się np. aplikacja Quizlet, która zwiększy skuteczność zapamiętywania nowego słownictwa za pomocą licznych technik (dobieranie, zapisywanie, powtarzanie, zgadywanie itp.). Aplikacje i programy do nauki języków wspomagają proces nauczania, pozwalają ćwiczyć wszystkie sprawności językowe, podnosząc efektywność procesu nauczania, jego jakość i atrakcyjność. Wykorzystywanie narzędzi cyfrowych jest istotne w nauczaniu stacjonarnym, z kolei w procesie uczenia się w trybie zdalnym i hybrydowym staje się wręcz nieodzowne.

6. Ocenianie osiągnięć uczniów

Proces nauczania jest nierozłącznie związany z ocenianiem postępów uczniów. W przypadku edukacji wczesnoszkolnej ocena ma charakter opisowy. Jej zaletą jest ocenianie uczniów bez porównywania z innymi dziećmi. Za najbardziej adekwatne dla tego etapu edukacji uznaje się tzw. ocenianie kształtujące, które nie ogranicza się tylko do podsumowania końcowych efektów, ale uwzględnia kontekst kształcenia, a więc czynniki, które są niezależne od ucznia i nauczyciela (jak sytuacja domowa ucznia lub jego zdolności w określonej dziedzinie), a także rolę emocji ucznia, jego motywacji do uczenia się oraz jego zaangażowanie i solidną pracę (Niemierko 2007: 303).

Ocenianie powinno wspierać rozwój dzieci. Oceniając osiągnięcia edukacyjne ucznia, nauczyciel powinien wziąć pod uwagę stopień opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności w odniesieniu do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej. Ocenianie przyrostu wiedzy odbywa się w oparciu o wcześniejszą diagnozę możliwości uczniów. Dokładne poznanie uczniów, ich predyspozycji, umiejętności i możliwości da podstawy do rzetelnej oceny realnego przyrostu wiedzy ucznia. „W ocenie bierzemy pod uwagę możliwości dziecka oraz wkład i wysiłek wniesiony przez dziecko” (Mucha, Stalmach-Tkacz i Wosianek 2017: 135). Zawsze uwzględniamy mocne strony uczniów, wspomagamy ich w obszarach, w których uczniowie potrzebują wsparcia. Warunkiem osiągnięcia sukcesu jest przedstawienie uczniowi jasnych kryteriów oceny, a w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami warto zróżnicować wymagania, zgodnie z sugestiami poradni pedagogicznej oraz na podstawie obserwacji ucznia przez nauczyciela. „Zadaniem nauczyciela oprócz stosowania odpowiednich metod pracy jest motywowanie i wspieranie dziecka oraz obserwowanie jego postępów. W takich przypadkach właśnie postęp będzie wyznacznikiem oceny” (tamże).

Poziom opanowania sprawności językowych w dużym stopniu zależy od indywidualnych predyspozycji, tempa rozwoju dziecka i jego zainteresowań. Diagnoza gotowości szkolnej przeprowadzana przez rozpoczęciem nauki w klasie I dostarczy nauczycielowi informacji na temat umiejętności i poziomu rozwoju emocjonalnego i fizycznego dzieci. Diagnoza składa się z następujących elementów: obserwacji, wywiadu (z dzieckiem i z rodzicami) oraz analizy wykonywanych przez ucznia zadań. Diagnoza wspiera nauczyciela przy wyborze odpowiednich metod i technik nauczania.

Dla samego ucznia w pierwszych latach szkoły podstawowej ważne jest osiągnięcie wymiernego sukcesu w działaniu. Każde, nawet najmniejsze osiągnięcie powinno być zauważane i nagradzane. Nagroda za rozwiązanie zadania wzmacnia motywację uczniów, musi ona jednak pojawić się bezpośrednio po jego wykonaniu. Może to być pochwała nauczyciela, akceptacja grupy, naklejka. Ucznia ze specjalnymi potrzebami

edukacyjnymi powinniśmy nagradzać za wkład pracy i zaangażowanie. Duże znaczenie w podnoszeniu motywacji wewnętrznej uczniów ze SPE ma budowanie indywidualnych relacji pomiędzy uczniem i nauczycielem. Starajmy się unikać jakichkolwiek negatywnych komunikatów, działają one demotywująco i mogą zakłócić rozwój dziecka. Jeżeli w pracy zawodowej napotkamy uczniów, którzy niechętnie wykonują nasze polecenia, pokażmy naszą dezaprobatę, ale starajmy się nie krytykować ucznia bezpośrednio, dajmy mu szansę na ponowne wykonanie zadania, stosujmy wzmocnienia pozytywne. Przede wszystkim starajmy się poznać przyczynę braku zaangażowania ze strony ucznia. Okazane zainteresowanie może wpłynąć pozytywnie na ucznia i zmianę jego postawy. Liczba testów czy sprawdzianów powinna być zredukowana do minimum w klasie I, w klasie II i III natomiast należy zwiększyć liczbę samodzielnie wykonywanych zadań na ocenę, testów czy sprawdzianów.

6.1. Sposoby i techniki oceniania

Jak już wspomniano, ocenianie w klasach I–III ma charakter opisowy, sposoby oceniania muszą być różnorodne, tak by zapewnić wszechstronny i pełny pogląd na temat stanu wiedzy i umiejętności dziecka. Informacja zwrotna dla dziecka musi być czytelna i konkretna, tak by zachęcić je do dalszej pracy i by uczeń miał jasność co do obszarów, nad którymi musi popracować. Ocena słowna powinna być wspierająca i zachęcająca do dalszej pracy, np.:

- Twoja odpowiedź była interesująca i wyczerpująca.
- Bardzo się starasz, doceniam to. Posłuchaj jeszcze raz tej historii i spróbuj poprawić błędną odpowiedź.

W miarę możliwości komunikacja powinna odbywać się w języku włoskim, warto więc od początku wprowadzić określenia motywujące i pochwalające w tym języku (*bravo! bravissimo! fantastico! molto bene! buon lavoro! complimenti! etc.*).

Nauczyciel powinien proponować zadania o różnym stopniu trudności, tak aby każdy uczeń mógł osiągnąć sukces i satysfakcję.

Przy ocenianiu uczniów zdolnych i wyróżniających się na tle klasy poziomem zaawansowania językowego powinniśmy brać pod uwagę holistyczny rozwój ucznia, a tym samym dać mu możliwość prezentowania rozbudowanych wypowiedzi, przedstawiania obszerniejszych prac, bez obniżania oceny za ewentualnie popełniane błędy w przypadku, gdy wynikają one z niewiedzy. Nagradzamy za podejmowanie wyzwań, poszukiwanie, samodzielne próby wykraczania poza realizowane treści programowe. Warto zachęcać ucznia zdolnego do udziału w różnego rodzaju konkursach i nagradzać (również stopniem) za udział w konkursach i zdobywane nagrody i wyróżnienia.

Warto prowadzić karty obserwacji, odnotowując postępy w nauce dzieci. Z wynikami obserwacji należy zapoznać rodziców, którzy odgrywają ważną rolę w nauce języka obcego dziecka, nawet jeśli sami nie mówią w danym języku. Ważne, by także rodzice mieli świadomość, jak istotna jest funkcja opisowej oceny wspierającej. Nauczyciel powinien pomóc rodzicom w zmianie myślenia o ocenianiu (nie jaką ocenę dostało moje dziecko, ale czego się nauczyło) i wspierać nauczyciela w docenianiu wkładu, zaangażowania oraz motywowaniu ucznia.

6.2. Samoocena

Zaletą oceniania kształtującego jest możliwość samodzielnego oceniania przez ucznia własnych postępów i stanu wiedzy. Uczeń nie jest bierny w procesie uczenia się i nauczania, ale jest jego świadomym uczestnikiem. Ocenianie kształtujące wspiera indywidualny rozwój dziecka. Nie występuje tutaj porównywanie, uczeń potrafi sam osądzić, co już osiągnął, a czego jeszcze musi się nauczyć bądź co wymaga poprawy.

Uczeń powinien mieć świadomość tego, czego się uczy (materiał językowy), jak się uczy (własne zaangażowanie i zainteresowanie tematem) oraz tego, co już potrafi (ocena własnych postępów w nauce) i jaki jest cel nauki.

Warto wprowadzić karty pracy, na których uczniowie będą zaznaczać, które zadania były dla nich trudne, a które łatwe i które wykonali.

Innym narzędziem może być portfolio językowe. W internecie dostępne są gotowe portfolio (zob. strona: ore.edu.pl; dostęp 9.09.2022), ale uczniowie mogą też stworzyć je samodzielnie. Potrzebny będzie osobny segregator, w którym dzieci będą zbierać wszystkie swoje prace (rysunkowe, nagrania, rezultaty projektów językowych). Utworzą one dossier językowe ucznia z wybranymi próbkami twórczości i efektów uczenia się języka włoskiego. W skład portfolio powinien wchodzić też paszport językowy – z opisem dotychczasowych doświadczeń językowych i informacji na temat dziecka, jak również biografia językowa z konkretnymi umiejętnościami ucznia. Znajdą się tam także karty samooceny i katalogi umiejętności wypełniane przez dzieci.

To ważne narzędzia, które sprzyjają autorefleksji, motywacji i przyjęciu aktywnej postawy w procesie uczenia się przez ucznia.

6.3. Kryteria ocen

Kryteria ocen muszą być jasne i znane uczniom. Nauczyciel musi pamiętać, że ocenianie nie jest celem samym w sobie, ale powinno służyć również refleksji nad własną pracą, wyborem technik i metod nauczania. Czasem następuje potrzeba zmian, by dostosować sposoby nauczania do możliwości i postępów uczniów. Nauczyciel ocenia kompetencje językowe ucznia adekwatnie do umiejętności w zakresie poszczególnych sprawności językowych: słuchania, mówienia, czytania i pisania (w klasie II i III). Ocena ma charakter opisowy, np. w zakresie sprawności mówienia weźmiemy pod uwagę, w jakim stopniu uczeń:

- rozumie polecenia nauczyciela i właściwie na nie reaguje;
- potrafi powtórzyć wyrazy i zdania;
- potrafi nazwać przedmioty, czynności przedstawione w materiałach wizualnych;
- potrafi zadać pytanie i udzielić odpowiedzi;
- umie nazwać czynności;
- tworzy proste i krótkie wypowiedzi na podstawie wzoru;
- recytuje wierszyki i rymowanki, śpiewa poznane piosenki.

O postępach informowany jest zarówno uczeń, jak i jego rodzice, a stopień opanowania umiejętności odnotowany zostaje w karcie osiągnięć ucznia.

Należy unikać również błędu etykietyzacji ucznia, czyli oceniania przez pryzmat rzeczy, które nie mają nic wspólnego z faktycznym stanem wiedzy, osiągnięciami czy postępkami

uczniów. Z badań wynika, że wpływ na ocenę może mieć płeć, wygląd, a nawet imię (Zawadzka 2004: 269–271). Ważne, by mieć tego świadomość, pomoże to nauczycielowi w unikaniu stereotypów i bardziej obiektywnej ocenie.

7. Ewaluacja programu

Program nauczania powinien być oceniany z uwzględnieniem pewnych punktów odniesienia, do których należą:

- zgodność z podstawą programową,
- zgodność prezentowanych treści ze stanem wiedzy z określonej dziedziny,
- możliwości absorpcji wiedzy przez uczniów,
- skuteczność w motywowaniu do nauki,
- stopień wpływu przekazywanych treści na rozwój tożsamości ucznia (Fazlagić 2020: 49).

Program zatem nie powinien być statyczny, ale stale doskonalony w oparciu o wiedzę, doświadczenia, informacje zwrotne od uczniów – nigdy nie należy zapominać, że to uczniowie są podmiotem procesu uczenia się. Nauczyciel powinien uwzględnić autentyczność procesu uczenia się, wykorzystywać życiowe doświadczenia uczniów. Uczniowie powinni rozumieć, jak mogą wykorzystać umiejętności nabyte podczas zajęć z języka włoskiego w życiu codziennym – trzeba ich do tego zachęcać (np. znaleźć pizzerię prowadzoną przez Włochów i zadzwonić z prośbą o informację czy też w celu złożenia zamówienia). Zdobywanie umiejętności uniwersalnych i kluczowych posłuży im w przyszłym życiu społecznym, osobistym i zawodowym.

Przy ocenianiu programu nauczania kluczowa jest jego ocena pod względem przydatności przekazywanej wiedzy przedmiotowej, proponowanych metod nauczania. Nie bez znaczenia jest również podkreślenie wagi osobowości nauczyciela jako osoby przyjaznej uczniowi, dbającej o dobre relacje klasowe, które w procesie uczenia się i nauczania są niezmiernie ważne.

Ewaluacja programu nauczania powinna być zawsze powiązana z postacią nauczyciela i skutecznością metod, które muszą być elastyczne, dopasowane do treści i przekazywanej wiedzy. Ewaluacji powinny być również poddane wiedza, umiejętności i postawy dziecka oraz organizacja warunków i sposobów realizacji programu w odniesieniu do potrzeb i możliwości uczniów.

Ewaluacja programu nauczania opiera się na ocenie stopnia realizacji założonych celów kształcenia, stanowiących wymagania ogólne edukacji wczesnoszkolnej. Oznacza to, iż ocenie podlegać będą zdobyta przez uczniów wiedza przedmiotowa i nabyte umiejętności zgodnie z zaleceniami podstawy programowej. Przydatnym narzędziem może być zastosowanie ankiet ewaluacyjnych, podsumowujących umiejętności uczniów w zakresie podstawowych sprawności receptywnych (słuchanie i rozumienie tekstu czytanego) oraz produktywnych (mówienie i pisanie). Nauczyciel może opracować ankietę z podziałem na cztery sprawności językowe, w odniesieniu do każdego działu lub dwa razy w roku, po zakończonym semestrze. Ankiety wypełnianie przez uczniów z pomocą nauczyciela są doskonałym narzędziem obiektywnej samooceny, dostarczającym jednocześnie cennej informacji zwrotnej na temat stopnia realizacji celów kształcenia. W przypadku edukacji wczesnoszkolnej, uczeń wypełniający ankietę nie będzie opisywał zdobytych umiejętności, nauczyciel powinien zaproponować np. namalowanie

uśmiechniętych, obojętnych i smutnych buziek, które będą równoznaczne z oceną stopnia opanowania wiedzy i umiejętności. Nauczyciel może również zaproponować zakreślanie kompetencji odpowiednimi kolorami, uzgadniając z uczniami legendę, czyli określając znaczenie poszczególnych barw. Nieodłącznym elementem procesu nauczania jest również wychowywanie uczniów i kształtowanie właściwych postaw w zakresie porozumiewania się w językach obcych. Mamy tu na uwadze rozwijanie kompetencji społecznych, tworzenie warunków do samorozwoju, poznawania procesu uczenia się i skłanianie do podejmowania odpowiedzialności za własny proces uczenia się. Dobór metod i narzędzi ewaluacyjnych powinien również umożliwiać ocenę zmian w zakresie kształcenia postaw uczniowskich, np. w zakresie pracy zespołowej, zaangażowania ucznia, chęci uczenia się i rozwoju osobistego. Nauczyciel dokona oceny zmian w zakresie postaw uczniowskich na podstawie indywidualnych rozmów z uczniami, własnych obserwacji i wyciąganych na tej podstawie wniosków.

Warto poddać ewaluacji również sposoby realizacji lekcji, a także zbadać skuteczność doboru form i metod. W tym zakresie nieodzowne będzie włączenie uczniów w badanie ewaluacyjne. Ewaluację zajęć można przeprowadzić przez indywidualne i grupowe rozmowy z uczniami, za pomocą kart ewaluacyjnych i prostych informacji zwrotnych otrzymywanych od uczniów po zakończonych zajęciach (kolorowe karteczki, które oznaczają stopień zadowolenia z lekcji, rysowane buźki, plusy i minusy zaznaczone na tablicy). Informacja zwrotna przekazywana przez uczniów jest cennym źródłem informacji na temat skuteczności stosowanych metod i technik pracy. Przy wyborze metod, technik i form pracy zaleca się branie pod uwagę potrzeby uczniów ze SPE. Nauczyciel, prowadząc zajęcia, dzięki obserwacji dzieci potrafi odpowiednio diagnozować potrzeby uczniów i modyfikować metody, techniki i formy pracy. Właściwie dobrane do szczególnych potrzeb uczniów powinny uwzględniać ich możliwości psychofizyczne, spełniać zalecenia i wskazówki zawarte w orzeczeniach i opiniach poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Narzędzia ewaluacji powinny być modyfikowane przez nauczyciela, a wnioski płynące z ewaluacji na bieżąco wdrażane w celu poprawy jakości nauczania.

Warto pamiętać, że prawdziwym sprawdzianem dla programu nauczania jest to, jak dziecko odnajdzie się w klasie IV, jak poradzi sobie ze zmianą, z nową sytuacją i zadaniami, jak dalej będzie rozwijać nabytą już wiedzę z języka włoskiego. Jest to swoisty sprawdzian dla ucznia, dla programu nauczania i dla samego nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej.

BIBLIOGRAFIA

- Appelt K., 2005, *Wiek szkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka*, [w:] Brzezińska A. (red.), *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*, Gdańsk: GWP.
- Bonar J., Szmidt K., Dąbrowski M., 2003, *Program nauczania zintegrowanego dla I etapu kształcenia w szkole podstawowej. Przygoda z klasą*, Warszawa: WSiP.
- Czepizak A., Wądołowski M., b.r., *Metody aktywizujące w nauczaniu* (PDF, 970 kB; dostęp 9.09.2022), Trzebiechowo: Zespół Edukacyjny w Trzebiechowie.
- Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2014, *Pięć kluczowych przesłań dla edukacji włączającej. Od teorii do praktyki*, Odense: European Agency for Special Needs and Inclusive Education.
- Fazlagić J., 2020, *Kompendium wiedzy na temat opracowania programów nauczania i scenariuszy zajęć oraz lekcji wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*, Warszawa: ORE.
- Freinet C., 1976, *O szkołę ludową. Pisma wybrane*, oprac. Lewin A., Semenowicz H., tłum. Semenowicz H., Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- Gładysz J., 2009, *Rozwój sprawności receptywnych we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych*, [w:] Sikora-Banasik D. (red.), *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki*, Warszawa: CODN, s. 83–98.
- Janicka M., 2014, *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych I etapu edukacyjnego*, Warszawa: ORE.
- Komorowska H., 2005, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Łuczak B., 2000, *Nauczanie integralne w klasach I–III z wykorzystaniem technik Freineta*, Poznań: Oficyna Wydawnicza G&P.
- Michalak R., 2006, *Edukacyjne wsparcie dziecka w osiągnięciu dojrzałości szkolnej*, [w:] Michalak R., Misiorna I., *Konteksty gotowości szkolnej*, Warszawa: Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, s. 29–35.
- Mucha K., Stalmach-Tkacz A., Wosianek J., 2017, *Oto ja. Program nauczania edukacji wczesnoszkolnej z uwzględnieniem procesów indywidualizacji w kształceniu*, Kielce: MAC Edukacja.
- Niemierko B., 2007, *Kształcenie szkolne. Podręcznik skutecznej dydaktyki*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Pamuła M., 2003, *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Rada Europy, 2003, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa: CODN.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły

I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm.; t.j. Dz. U. 2020, poz. 1280.

Sikora-Banasik D. (red.), 2009, *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki*, Warszawa: CODN.

Storms G., 1991, *Gry przy muzyce*, tłum. Zgaiński M., Poznań: Oficyna Wydawnicza Akademos.

Venera A.M., 2014, *Arricchimento linguistico nella scuola dell'infanzia*, Trento: Erickson.

Wołoszynowa L., 1977, *Młodszy wiek szkolny*, [w:] Żebrowska M. (red.), *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa: PWN.

Zaparucha A., 2017, *Teoria w pigułce. Zestaw 6. Zeszyt 1*, Warszawa: ORE.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Zawadzka E., 2004, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.

Elżbieta Mucha – absolwentka filologii włoskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, lektorka języka włoskiego w Akademii Językowej Open School w Krakowie, obecnie lektorka języka włoskiego we Włoszech oraz w Wielkiej Brytanii. Posiada 12 lat doświadczenia w nauczaniu języka włoskiego dzieci i dorosłych w różnorodnych formach, również hybrydowych. Ukończyła kurs *Psychology of teaching romance languages as a second languages* w Letchworth Garden City w Wielkiej Brytanii, gdzie prowadzi zajęcia dotyczące kultury włoskiej z dziećmi i młodzieżą. Przygotowała moduł włoski do podręczników dla dzieci i młodzieży *Oto ja*.

Barbara Klimek – nauczycielka języka włoskiego i języka francuskiego w I Liceum Ogólnokształcącym w Wodzisławiu Śląskim. W latach 2005–2015 wykładowczyni oraz kierowniczka praktyk pedagogicznych w Jastrzębiu Zdroju. Od 2007 doradczyni metodyczna wydawnictwa Hachette FLE (*Français Langue étrangère*). Egzaminatorka DELF (*Diplôme d'études en langue française*). Egzaminatorka egzaminu maturalnego przy Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie. Trenerka szkoleń i warsztatów z zakresu metodyki nauczania języków obcych. Współautorka scenariuszy zajęć opracowanych w ramach projektów Instytutu Francuskiego w Warszawie: *Construire un projet professionnel francophone*, *Nali et Paco* – audycje dla dzieci. Współautorka *Dużego słownika polsko-francuskiego francusko-polskiego* wydawnictwa Langenscheidt.